

BAĞIMLILAŞTIRMA - İNSANLIK SUÇU İLİŞKİSİ

Muharrem Balcı

GİRİŞ

Son söz bazen ilk söz olabiliyor. Bağımlılık bir nevi esaret, esaret ise kölelik, kölelik de özgürlüklerin elden gitmesi olarak ifade edilebilir.

Konumuz bağımlılık olunca, sağlık ve hukuki boyutu olan bir halden bahsetmiş oluyoruz. Konunun sağlık yönünden değerlendirilmesi uzmanlarının yapacağı çalışmadır. Biz bu çalışmada konunun hukuki sorumluluk boyutunu inceleyeceğiz.

Sağlıkçıların belirlemelerine göre “*her bağımlılık bir diğerini tetikler*”. O halde herhangi bir bağımlılıktan bahsederken tüm bağımlılıklarla ilgili belirlemeler yapmak zorundayız. Son yılların teknoloji bağımlılığının dahi sigara, alkol, özellikle de kumar, seks ve uyuşturucu bağımlılığı ile yakın ilgisini de vurgulamak gerekir.

Ülkemizde bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımının engellenmesi konusunda önce, sosyal devlet olma iddiasındaki devletimizin konuya ilişkin siciline bakmakta yarar vardır.

Devlet bağımlılıklar konusunda neler yapıyor? Her ne kadar son yıllarda sigara ve alkol tüketiminin azaltılması için yasal düzenlemeler yapmış olsa da, bağımlılık türleri arasında birinin diğerine tercih edilmesi anlamında değil belki fakat bazılarını önemsiz gördüğü açıktır. Örneğin şans oyunları adı altında kumarı, reklamlarına, TV ekranlarında özendirilmesine, sokaklara taşmasına izin veriyor. Şans oyunları adı altında 11 dalda kumar oynatıyor veya özelleştirerek oynatılmasına izin veriyor.

Türk Ticaret Kanununun 506/2. Maddesinde izinli piyango yasal, izinsiz olanının kumar hükmünde olduğunu söylüyor, yaptırıma bağlıyor, bir şekilde kumarın bir davranış bağımlılığı olduğunu kabul ediyor, fakat kendisinin oynatması halinde kumar değil şans oyunu olduğunu belirtiyor. Halkına bu kadar zararlı bir devlet anlayışı akıllara zarar.

Devlet son zamanlara kadar, kumar ile eğitimin ve sporun, alkol ile spor ve eğitimin adlarını yan yana yazıyor ve düzenliyordu. Hatta halen daha MEB salonlarında milli piyango çekilişlerine izin veriyor. Uyuşturucuyu sınırdan alıyor, içeride yakalamaya çalışıyor. Sanal kumara ve internet üzerinden uyuşturucu madde satımına engel olamıyor. İnternet filtresini ailelerin ihtiyarına bırakmakla caydırıcılık ve engelleyicilik görevini yerine getirmiyor. Teknoloji bağımlılığı ve diğer bağımlılık türleriyle insanımız kendi halinde mücadele etmeye çalışıyor. Zira biliyoruz ki bu güne kadar hiçbir siyasi partinin ve iktidarın programlarında bağımlılıkla ilgili tek bir başlık dahi yoktur.

Bu durumda bu ülkenin insanı çocuklarını bağımlılıkların tasallutundan koruyabilir mi? Önlemleri kim alacak? Anayasanın yükümlü kıldığı sosyal devlet mi, aile mi, fert mi?

Anayasanın 58. Maddesi ailelere değil devlete sorumluluk yüklüyor. Devlet ise anayasal suç işliyor. Daha da kötüsü, ileride anlatacağımız gibi insanlık suçlarına ortak oluyor.

2011 yılında lise öğrencilerinin münazara konusu “Bağımlılıklardan korunmada birinci derecede sorumluluk devletin midir, yoksa ailenin mi?” idi. Siyaset ve bürokrasi henüz o liseli gençlerimizin bilincine ulaşamamış olacak ki mücadeleyi polisiye tedbirlere ve ebeveynlere bırakmış durumdadır.

I. BÖLÜM

BAĞIMLILIK

Bağımlılığın sözcük anlamı; birey ve nesne(si) arasında bireyin seçimiyle başlayan aynılık ve süreklilik özelliği taşıyan boyutlu bir ilişkidir. Genel anlamı ile bağımlılık; bir nesneye, kişiye, ya da bir varlığa duyulan önlenemez istek veya bir başka iradenin güdümü altına girme durumu olarak tanımlanmaktadır.

Bu durum her ne kadar bireyin özgür iradesi ile başlamış ise de, bireyin özerkliği zaman içinde ortadan kalkmakta, daha önce dağarcığında bulunmayan yeni tür tutum ve davranışlar edinmesine yol açmaktadır. Dolayısıyla problem bireyle sınırlı kalmamakta, onun geldiği aileyi, yaşadığı sosyal çevreyi ve nihayet toplumu da belli bir süreç içerisinde mutlaka etkilemektedir.

Dünyada demokrasi ve özgürlükler günden güne artış göstermektedir. Bir tarafta özgürlüklerin yaygınlaşması gayret ve çabaları sürerken diğer yanda dünyanın farklı ülkelerinde bağımlılıkların çeşitlendiği ve arttığı gerçeği karşımızda durmaktadır. Günümüzde bireyin ve toplumun daha özgür ve daha zengin olmasına rağmen aynı zamanda neden bağımlı hale geldiğinin nedenlerinin araştırılması, insanların, sorunlarına çare olacak daha gerçekçi yollar bulmaları için kendilerini ve bağımlılığı tanımaları önem arz etmektedir.

Bağımlılık zararlı sonuçlarına rağmen aslında kronik bir beyin hastalığıdır ve sadece maddelerle sınırlı değildir. Yapılan araştırmalarda içki, sigara ve uyuşturucu bağımlılığı dışında kumar, alışveriş, spor, siber seks ve teknolojinin de beyinde bağımlılık oluşturduğuna dair veriler bulunmuştur. Maddeler, kimyevi uyarıcılar olduklarından beyini doğrudan etkilerken, sanal alışkanlıklar da beyinde iç kimyevi madde salgılatarak, madde kullanımıyla aynı etkiyi sağlamaktadır.

Doğrudan dışarıdan alınan veya beyinde üreyen kimyevi maddeler, beynin iletişim sisteminin içine girerek çalışmakta ve sinir hücrelerinin bilgiyi iletme, alma ve işleme tarzına müdahale etmektedir.¹ Dolayısıyla bağımlılık denildiği zaman akla ilk önce ilaç tanımına da uyan bazı kimyasal veya bitkisel maddelere duyulan bağımlılık gelmekle birlikte, günümüzde artık "alışveriş bağımlılığı", "internet bağımlılığı", kumar bağımlılığı", "seks bağımlılığı" ve "yeme-içme bağımlılığı" gibi tıbbi yardım gerektiren başka bağımlılık türlerinin varlığı da bilinmektedir.

Bu açıklamalardan sonra bağımlılıkları madde ve davranış bağımlılığı şeklinde iki katedride inceleyelim:

---

¹ Nevzat Tarhan – Serdar Nurmedov, BAĞIMLILIK.

Fiziksel / Biyolojik Bağımlılık / Madde Bağımlılığı

2012 yılında başlayıp 2014 yılında sonlandırılan ve bu güne kadar madde bağımlılığı ile ilgili olarak yapılmış en mufassal rapor olan “Devlet Denetleme Kurulu’nun 30.01.2014/2 sayılı Madde ve Diğer Bağımlılıklarla Mücadele kapasitesinin Değerlendirilmesi Raporu”ndan² alıntılarla Madde Bağımlılığı konusunu incelediğimizde:

Madde bağımlılığı genel olarak, “kişinin kullandığı maddeyi bırakmak istemesi ve bu amaçla çeşitli çabalara girmesine karşın bırakamaması; bırakma çabaları sırasında yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması ya da zararlarını bilmesine karşın, madde kullanmaya devam etmesi ve kullanmak gereksinimini hissettiği maddenin dozunu devamlı artırmak zorunda kalması” olarak tanımlanmaktadır.

Buna göre madde bağımlılığında üç ana unsur bulunmaktadır.

- Her durum ve koşulda maddenin alınması için engellenemeyen bir arzu ve isteğin bulunması,
- Devamlı olarak kullanılan dozun artırılması zorunluluğu duyulması (tolerans),
- Kullanılan maddeye ve onun etkilerine karşı psikolojik ve fizyolojik gereksinimin hissedilmesi (yoksunluk) .
- Bağımlılık, kişinin madde alımı üzerindeki kontrolünü kaybetmesini ifade etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü(DSÖ) de madde bağımlılığını; “kullanılan bir psikoaktif maddeye, kişinin daha önceden değer verdiği diğer uğraşlardan ve nesnelere belirgin olarak daha yüksek bir öncelik tanıma davranışı”

“Özellikle halk arasında ve basın-yayın organlarında, hatta bazı bilimsel yayın ve kitaplarda madde bağımlılığı yerine "uyuşturucu bağımlılığı" terimi kullanılmaktadır. Bu terminolojiyi günlük yaşamda ve bilimsel jargonda kullanmak iki bakımdan sakıncalıdır: Birincisi, bağımlılık yapan maddeler, özellikle ilk denedikleri dönemde, doza bağımlı olarak, uyuşturucu değil uyarıcı etkilere sahiptir. Santral sinir sistemini uyandıran etkileri yüksek dozlarda ortaya çıkar. Dolayısı ile aslında başlangıçta uyuşturucu değil de uyarıcı (öforizan) etkileri nedeni ile kötüye kullanılan ürünleri uyarıcı yerine uyuşturucu olarak tanımlamak bilimsel olarak yanlış bir yaklaşımdır. İkincisi, "uyuşturucu bağımlılığı" terimi kokain ve amfetamin gibi uyarıcı maddelerin bağımlılık yapmayacağı izlenimini vermekte ve bu durum uyarıcıları deneme kararsızlığı içindeki gençleri yanıltmak için kullanılmaktadır. Kanaatimce, bu yanlış yaklaşım Avrupa İlaç Bağımlılığı İzleme Merkezinin raporlarına da yansıyan gençler arasında ekstazi başta olmak üzere stimülan kullanımındaki artışa önemli bir katkı sağlamaktadır. Sonuç olarak hem bilimsel terminolojiyi doğru kullanmak hem de gençleri korumak adına "uyuşturucu bağımlılığı" terimini terk ederek "madde kötüye kullanımı" veya "madde bağımlılığı", "uyuşturucu maddeler" yerine de "bağımlılık yapan maddeler" terimlerini kullanmak çok daha doğru bir yaklaşımdır”.
(Prof. Dr. İ. Tayfun UZBAY)

² Devlet Denetleme Kurulu’nun “Madde ve Diğer Bağımlılıklarla Mücadele kapasitesinin Değerlendirilmesi Raporu”, 2014. <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/alintilar/370.pdf>

29.12.20013 tarihli ve 28866 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri Yönetmeliğinin Tanımlar başlıklı 4. maddesinde madde bağımlılığı: *"12.6.1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun hükümlerine tabi tutulan maddeleri ve kullanımı; bedensel, ruhsal ve sosyal problemlere sebebiyet veren maddelerin kullanım arzusunun durdurulamaması hali,"*; olarak, literatürde ise, *"ilaç niteliğine sahip bir maddenin beyni etkilemesinden kaynaklanan, maddenin keyif verici etkilerini duyumsamak veya yokluğundan kaynaklanan huzursuzluktan sakınmak için, devamlı veya periyodik olarak madde alma arzusu ve bazı davranış bozukluklarıyla karakterize bir beyin hastalığı"*³ olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanımlamalarda altı çizilmesi gereken önemli noktalar, bağımlılığa neden olan tüm maddelerin ilaç özelliğine sahip olduğu, yani farmakolojik bir etkiye sahip olduğu, bu etkilerini vücudumuzun en önemli organı olan beyin üzerinde oluşturduğu, bunların kötüye kullanılmalarında ve bağımlılık yapmalarında keyif verici etkilerinin ön plana çıktığı, oluşturdukları bağımlılığın çeşitli davranış bozukluklarına neden olduğu ve madde bağımlılığının ciddi bir beyin hastalığı olduğudur.

Madde bağımlılığı aynı şizofreni, depresyon, epilepsi, parkinson veya alzheimer hastalığı gibi beynin işlevsel bozukluğu çerçevesinde ele alınması ve değerlendirilmesi gereken bir beyin hastalığı olarak ifade edilirken, ülkemizde hala madde bağımlılığının bir ruh hastalığı olduğu ve irade zayıflığı ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Burada en sıkıntı veren durumlardan biri ülkemizdeki bazı psikiyatri uzmanlarının da madde bağımlılığını hala bir beyin hastalığı olarak değerlendirmemeleridir. Madde kötüye kullanımı belki bir davranış bozukluğu olarak ele alınabilir ama bunun kökeninde de beyinden kaynaklanan bazı işlevsel bozukluk veya eksikliklerin bulunduğu bilimsel bir gerçektir(UZBAY; 2009, 10).⁴

Madde bağımlılığı ergen, genç ve genç erişkinlerde sıklıkla görülen bir hastalıktır. Hastalığın görülme riskinin en yoğun olduğu yaş dönemi ergenliktir. Bu bilimsel gerçek çerçevesinde maddenin kötüye kullanımı ve bağımlılığının aynı şizofreni gibi ergenlik dönemi başlangıçlı bir hastalık olduğu anlaşılmaktadır. Gençlerde ve özellikle ergenlerde bu hastalığın daha yüksek oranda görülmesini, gençlerin ergenlik döneminde ana-babalarının ve koyduğu kuralları kişilik gelişiminde bir baskı olarak algılamaları ve bu dönemde risk almaya daha yatkın olmaları önemli ölçüde desteklemektedir. Bağımlılık yapıcı maddeleri pazarlayan organize suç örgütleri ve oluşumlar gençlerin bu özelliğini çok iyi bilmekte ve değerlendirmektedir.

Madde bağımlılığının özellikle önemli bir halk sağlığı sorunu oluşturmasının altında yatan en önemli nedenlerden biri de radikal veya rasyonel bir tedavisinin olmamasıdır. Öte yandan mevcut tedavi yöntemleri zor, uzun soluklu ve pahalıdır.

---

³ DDK Raporu'ndan

⁴ DDK Raporu'ndan

Bu özellikleri ile de madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı mutlaka kontrol edilmesi gereken bir beyin hastalığı olarak görülmektedir.

Madde kötüye kullanımı ve bağımlılığının toplumda görülme sıklığının giderek arttığı konusunda bilim insanları görüş birliği içindedir. Bununla beraber, artış oranlarının ne olduğu ve ne kadar arttığı konusunda başta ülkemiz olmak üzere bir fikir birliği yoktur.

Bağımlılık oluşturan maddeler, özellikle yüzyılımızın ikinci yarısından itibaren menfaat çevreleri için rant, terörizm için finans kaynağı, uluslararası ilişkilerde ideolojik ve politik araç, hedef ülke toplumuna yönelik psikolojik hareket ile zihni ve ahlaki çökertme aracı olarak ön plana çıkmıştır. Maddelerin doğasından kaynaklanan etkileri ve yasa dışı ticaretinden elde edilen yüksek karlar, her zaman çıkar gruplarınca suiistimal edilmiş, risk grubunu oluşturan gençlerin merak ve özentisi de eklenince hazır tüketici bir kitle meydana gelmiştir(T. Aydın 2007).⁵

Bağımlılık yapan maddelerin kötüye kullanılmasına bağlı olarak dünyada dolaşan yıllık paranın 500 milyar Amerikan Doları olduğu dile getirilmektedir. Bu paranın neredeyse tamamı organize suç örgütlerinin kontrolündedir. İnsan sağlığı ile ilişkili başka hiçbir hastalık organize suç örgütleri, terör ve kara para ile bu kadar iç içe değildir.

Dikkat edildiğinde buradaki veriler, uyuşturucu maddelerle ilgili verilerdir. Bu verilere sigara ve alkol tüketimine ilişkin veriler dâhil değildir. Sigara ve alkolün de ileriki aşamalarda bahsedeceğimiz gibi, beyin hastalığı oluşturan bağımlılıklar üretmesi nazara alındığında rakamların trilyon dolarlara varması şaşırtıcı olmamalıdır.

Davranışsal / Psikolojik Bağımlılıklar

Sanal Bağımlılık (İnternet), Kumar bağımlılığı, Cinsel bağımlılık ve Alışveriş Toplama, yeme bağımlılığı, İstifleme Bağımlılığı, insan bağımlılığı şeklinde kategorize edilen bağımlılık türleri toptan davranışsal bağımlılıklar olarak ifade edilmektedir.

II. BÖLÜM

BAĞIMLILIKLAR KAPSAMINDA

YAŞAM HAKKININ DOKUNULMAZLIĞI(*)

Yaşam hakkı, kişinin sahip olduğu diğer tüm hak ve özgürlüklerin kullanılabilmesini sağlayan en önemli temel haktır. Tüm özgürlüklerin ilki ve vazgeçilmezidir. Bu nedenle yaşam hakkı karşısında diğer bütün haklar ikincil haklardır. İnsan varlığının ve fizik devamlılığının koşulu, yaşamaktır. Bu ise ancak kişi güvenliği ve beden özgürlüğüne sahip olmakla anlam kazanır.

Yaşam hakkı değerlendirilirken ve onu koruma amacı güdülürken göz önüne alınması gereken maddi ve manevi hususlar vardır. İnsan biyolojik ve moral varlığı ile bir bütündür.

---

⁵ DDK Raporu'ndan

* Bu bölümde Adalet Canlı Akbaş'ın Yeşilay Dergisi'nde yayınlanmış makalesinden yararlanılmıştır.

Yaşam hakkının maddi unsuru biyolojik varlık olarak karşımıza çıkar. Biyolojik varlığın korunması ise, bu varlığa dışarıdan hiçbir müdahalede bulunulamaması ve varlığın kendi doğal gelişmesini sonuna kadar sürdürmesi demektir. Moral varlık ise manevi unsuru oluşturmakta ve insan onurunun, entelektüel gelişiminin korunmasını içermektedir.

İnsan onuruna yaraşır bir hayat sürdürmenin mümkün olması için; kişinin doğuştan getirdiği, dokunulamaz, bölünemez, devredilemez ve vazgeçilemez haklarının var olan hukuk sisteminde tanınması ve bu hakların devlete, üçüncü kişilere ve hatta hak sahibinin kendisine karşı en iyi şekilde korunması gerekmektedir.

İnsanlık tarihi onurlu bir yaşam mücadelesinin verildiği yüzyıllarla doludur. Yaşam hakkının bu seyri doğal olarak, farklı coğrafya ve hukuk sistemlerinde aynı gelişim sürecini göstermemiştir.

İslam hukukunun merkezinde birey vardır. Cahiliye Arap toplumunda kadınlara ve kölelere reva görülen hukuksuzlukların önüne geçilmiş, insan onuru ait olduğu yere yerleştirilmiştir.

Kız çocuklarının sebepsiz yere öldürülemeyeceği, canların ve malların mukaddes olması, bir masumun hayatının ve haklarının bütün insanlık için de olsa feda edilemeyeceği gibi hükümler esas alınmıştır. Yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkının sadece iktidar sahiplerine ait olduğu bir dünyada adalet yeniden tesis edilmiştir.

Yaşam hakkı hususunda Allah'ın hâkimiyeti fikri esastır ve insan bedeninin kimsenin hâkimiyeti altına alınamayacağı öngörülür. Kendini öldüren yahut kendi bedenine zarar veren kişi Allah'ın kendisi üzerindeki haklarına tecavüz etmiş olur. Yaşamın sona ermesindeki temel prensip Allah'ın verdiği canı yine onun alabileceği doğrultusundadır. Kişinin kendisini öldüremeyeceği ve kendi bedenine zarar veremeyeceği hususları ayetlerle kesin olarak yasaklanmıştır.

Temel bilgi kaynağı olan Kur'an ve Peygamber uygulamaları ile "insanların doğuştan getirdikleri dokunulamaz ve vazgeçilemez hakları" ilan edilmiştir. Henüz dönemin hiçbir coğrafyasında görülmemiş özgürlükler ve haklar Müslüman topluma verilmiştir.

Bireye verilen bu hakların muhafazası için, İslamiyet'in doğuşunun henüz ilk asırlarında mücadele edilmeye başlanmıştır. Öyle ki bu mücadele, "insan hakları kavramı" ile 20. yüzyılda tanışmış olan Batı hukuk sistemine kadar taşınmıştır. Ancak, Batı'dan çok öncesinde bu haklara sahip olan Müslüman toplumun, verilen hakları layığı ile kullanması iktidarlarca engellenmiştir.

Bütün dünya, insan haklarını, medeniyetin bir ölçütü olarak sunarken, İslami insan haklarının uygulanmasında ve temsilinde problemlerin olmasını nasıl izah edeceğiz? Bu problem iki sebebe matuftur: Teori ve pratik.

Müslümanların insan haklarını evrensel bir değer olarak kabulü çok eski tarihlere dayanmasına rağmen, bu evrensel hakların uygulamasında yaşanan aksaklıklar Müslümanların müzmin bir sorunu olarak hala ortada durmaktadır. Bu müzmin sorunun ilk kaynağı iktidarlar, ikincil kaynağı da, her sorunun iktidarlar eliyle çözülebileceğine inanmış iktidar yönlendirmeli sosyo-kültürel zeminlerdir.

16 - 17. yüzyıllara kadar insanların köle, serf ve daha sonra tebaa olarak sınıflandığı Batı’da ise, kişi, hukuki ve siyasi bakımdan “birey” olarak değerlendirilmemiştir.

1809’larda kadının insan olup olmadığını tartışılmış, Fransız İhtilâli’ne kadar özel mülkiyet hakkı dahi tanınmamıştır. Aydınlanma çağı denilen yüzyıllarda ise bilim, sanat ve felsefe alanlarında meydana gelen değişimlerle insanın değeri ortaya çıkmış ve insan hakları önem kazanmaya başlamıştır.

Kilise hukukuna göre yaşam hakkı kutsaldır ve intihar Tanrı’ya ve ruha karşı işlenmiş bir suç olarak kabul edilmiştir. Buna ilişkin cezalar kilise hukukunda altıncı yüzyılda ortaya çıkmışken, sivil hukukta oldukça geç ortaya çıkmıştır.

İlk olarak 1215 tarihli Magna Carta’da keyfi ölüm cezasını önlemeye yönelik düzenlemeler getirilmiş, 1628 tarihli İngiliz Haklar Bildirgesinde ise yasaya aykırı bir şekilde ölüm cezası infaz edilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Temel hakların çağdaş anlamda topluca ve anayasa gücünde pozitif hukuka aktarılması ilk olarak 1776 Virginia Haklar Bildirisi ile gerçekleşmiştir. Bu bildirin 1. maddesinde tüm insanların doğuştan eşit, özgür ve bağımsız oldukları vurgulanmıştır. Amerikan Bağımsızlık Bildirisi’nde yaşam hakkının evrensel bir değer olduğu ve gerek ulusal gerekse uluslararası hukuktan bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Müslüman toplumlarda kişinin birey olarak kabul edilmesi mücadelesinden ziyade, verilen hakların uygulanabilirliği hususunda mücadeleler verilmiştir. Batı’da ise kişinin kendisini birey olarak kabul ettirmek hususundaki verdiği uzun mücadele, 20. Yüzyıl fikir akımlarının etkisi ile bambaşka bir yöne doğru evrilmiştir. Yaşam hakkının muhafazası için yoğun bir mücadele veren insanlık, bireyseliğin gelişimi ve kendi kaderini belirlemenin en önemli değer olduğu algısı ile nerede, nasıl ve ne şekilde öleceği konusunda karar vermeyi istemiş ve bunu bir hak olarak sunmaya başlamıştır. Kişi, “vücut bütünlüğünün dokunulmazlığı”nı, dolayısıyla insanca yaşamasının teminatı olan yaşam hakkını, ölmeyi seçmek özgürlüğüne feda eder duruma gelmiştir. Bireylerin tercih hakları, yaşam hakkının kutsallığının önüne geçmiştir.

Öyle ki günümüzde bireysellik akımı insanların kendi vücutlarına istedikleri gibi davranabilecekleri fikrinin oluşmasına da sebebiyet vermiştir. Oysaki bizim anayasamızda ve daha pek çok anayasada “yaşam hakkının dokunulamaz ve vazgeçilemez” haklar olarak sınıflanması; hiç kimsenin, hatta hak sahibinin kendisinin bile, bu haklara ve uzantısı olan haklara hiçbir koşulda dokunamayacağı anlamına gelmektedir.

İnsanın Kendine Zarar Verme Özgürlüğü Yoktur

Yaşama hakkının bütün boyutları ile kullanılabilmesi için önce bireyin bir bütünlük içinde dünyaya gelmesi, sonra bu bütünlüğün geliştirilmesi, sonra da bu bütünlüğe -toplum yararı için bile olsa- sınırlama getirilememesi gerekmektedir. Buna göre yaşama hakkı beden bütünlüğünün korunmasını gerektirir. Dolayısıyla yaşam hakkı *öldürülemezlik* ilkesini doğurur. Öldürülemezlik ilkesi ise *insanın önce kendisine karşı korunmasını* gerektirir. Kişi bizzat kendisi bile, yaşamına, yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürme olgusuna zarar verecek bir ey-

lemde bulunamaz. Bu sonucu gerçekleştirmeye yönelik yükümlülükler altına giremez, intihar edemez, herhangi bir organını satamaz. Bedeni üzerinde deneylere ve ötenaziye izin veremez. Hak sahibinin bu konudaki rızası, bu işlerin yapılmasına meşruluk kazandıramaz.

Amma velâkin, yirminci yüzyıl fikir akımları “*bireyin tercih özgürlüğü*” gibi süslü ifadelerle yaşam hakkının dokunulmazlığını sabote etmiştir. Bu ise insanın onurlu yaşam mücadelesine yapılmış en büyük ihanettir. Yaşam hakkı, kimsenin tercihine bırakılmayacak kadar mühim hususları bünyesinde barındırmaktadır. Zira yaşam hakkının uzantısı olan diğer bütün hakların korunması bu hakkın korunmasına bağlıdır.

Bireyin tercih özgürlüğünü savunan yeni akım, yaşamını onurlu bir şekilde sürdüremeyeceğini düşünen kimsenin intiharını ve yaşamının artık katlanılmaz olduğunu düşünen bir hastanın yahut yakınının ‘ötanazi’yi tercih edebileceğini savunur duruma gelmiştir. Çünkü bu akım hastalıklı bir bedene çare bulmak zorunluluğumuz olduğu gibi kederli bir yaşama da çare bulmamız gerektiğini söyler. Bunu gerçekleştirmenin yolu olarak da ‘ölüm’ü işaret eder. İnsan yaşamını sadece haz aldığı ve fayda sağladığı oranda değerli kabul eden materyalist bakışın hezeyanları olan bu görüş, yaşam hakkını dokunulabilir kılarak insanlığa en büyük ihaneti gerçekleştirmiştir.

Bu kapsamda yaşamını acılar içinde sürdürmek istemeyen biri intiharı/ötanaziyi tercih edebilir, bebeğinin sakat doğacağı endişesi ile kürtajı, topluma fayda sağlamadığı ve hatta topluma yük olduğu gerekçesi ile bütün engellilerin öldürülmesini tercih edebilir. Üstün ırk yaratma çalışmaları bu görüş ile olumlanabilir. Acıların dinmesi için uyuşturucu kullanımı tercih sebebi olarak düşünülebilir. Sıkıntı ve kederimizi sınırsız alkol ve sigara ile savuşturmak bir tercih sebebi olabilir.

İnsanoğlu öteden beri kendi canını, malını ve hatta kendisine ait olmayan malları dışarıdan gelecek müdahalelere karşı koruma amacını “*mal, canın yongası*” olarak kabul etmiş, hukuk normları oluşturmuştur. Bununla birlikte insan, kendi fiilleri ile kendi sağlığına ve hatta neslinin sağlığına zarar verici faaliyetleri de çoğu zaman «özgürlük» şemsiyesi altında barındırmış ya da resmi makamlarca verilen «ruhsat»larla ahlakilik tartışmasını bertaraf etmiştir.

Kitlesel Yok Etme Projeleri

Saydığımız bütün bu vakıalar, kitlesel bir yok etme projesinin ürünüdür. Tercih hakkı, yaşam hakkının önüne geçirildiği takdirde, bütün bu tehlikeler ile de karşı karşıya kalmamız kaçınılmaz görünüyor. Küresel bir krize dönüşmüş olan sigara, nargile, alkol, uyuşturucu tüketimi ve kumar bireysel tercih özgürlüğü olarak değerlendirildiğinden, bu tercih özgürlüğü insanlık için ölümcül tehlike haline gelmiştir. Oysa kimsenin yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürme olgusuna zarar verecek bir eylemde bulunamayacağı gerçeği dikkate alındığında birey ve toplum bu tehlikelere atılmaktan da kurtulmuş olacaktır.

Uyuşturucu madde satışı ve temininin pek çok ülkede suç olmaması, kullanımının bazı ülkelerde ve bazı bireylerde suç teşkil etmemesi, yine batılı materyalist algının bir neticesidir: Tercih özgürlüğü(!)

İnsan ve dolayısıyla toplum sağlığı ‘tercih özgürlüğü’ kavramına kurban edilemeyecek kadar büyük bir öneme haizdir.

Topluma yük olduğu gerekçesi ile engelli insanların ölüme terk edilmesi, dayanılmaz acılar çektiği gerekçesi ile hastaların ötenazi hakkı, kürtaj, yaşamın sağlıklı bir şekilde devam ettirilmesi yükümlülüğünün inkârı ile birlikte sigara, alkol ve hatta uyuşturucu madde kullanımının, kumar oynamanın ve oynatmanın meşruiyet kazanması ancak yaşam hakkının kutsallığı tezi ile önlenebilecek ve anayasal güvence altına alınan bu hakların dokunulmazlığı ancak bu şekilde sağlanabilecektir.

III.BÖLÜM

İNSANLIĞA KARŞI SUÇLAR(*)

Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin İnsanlığa Karşı Suç Tanımı

Uluslararası Ceza Mahkemesini kuran Roma Statüsü’nün 7. maddesinin 1. Fıkrası;

“Bu Statü’nün amaçları bakımından ‘insanlığa karşı suçlar’ herhangi bir sivil topluluğa karşı geniş çapta veya sistematik bir saldırının bir parçası olarak işlenen aşağıdaki eylemleri kapsamaktadır:”

- a) Öldürme
- b) Toplu yok etme
- c) Köle (esir) etme
- d) Halkın sürülmesi veya zorla nakli
- e) Uluslararası hukukun temel kurallarının ihlali sonucu hapsedme veya fiziki özgürlüğün başka biçimlerde ciddi olarak kısıtlanması
- f) İşkence
- g) Irza geçme, cinsel köleleştirme, fuşşa zorlama, hamileliğe zorlama, zorla kısırlaştırma veya benzer ağırlıkta cinsel şiddet
- h) 3. paragrafta tanımlandığı gibi politik, ırkçı, ulusal, etnik, kültürel, dinsel veya cinsel nedenlerle kabul edilemez olarak benimsenen evrensel ölçütlere bağlı, bu paragrafta ya da Divan’ın yetkisi içindeki herhangi bir suç ile ilgili olarak diğer eylemlerle ilintili esaslar çerçevesinde herhangi bir gruba veya herhangi bir belirlenebilir topluluğa zulmetme
- i) Kaybolan şahıslar
- j) Irk ayrımcılığı (apartheid)
- k) Vücuda veya ruhsal ve fiziksel sağlığa ciddi zarara bilinçli olarak neden olacak nitelikteki diğer benzeri insanlık dışı eylemler

---

* Bu bölümde Av. Arzu BESİRİ’nin Yeşilay Dergisi’nde yayınlanan yazısından yararlanılmıştır

demek suretiyle bu fiilleri saymıştır. (K) bendinde bu eylemler sayılmayıp, diğer benzeri denilmiş ve eylem tipleri sınırlandırılmamıştır.

Bu suçun sivil halka yönelik yaygın ve sistematik olarak işlenmesi yeterlidir.

TCK'nın İnsanlığa Karşı Suç Tanımı

İnsanlığa karşı suçlar

Madde 77. - (1) Aşağıdaki fiillerin, siyasal, felsefî, ırkî veya dinî saiklerle toplumun bir kesimine karşı bir plân doğrultusunda sistemli olarak işlenmesi, insanlığa karşı suç oluşturur:

- a) Kasten öldürme.
- b) Kasten yaralama.
- c) İşkence, eziyet veya köleleştirme.
- d) Kişi hürriyetinden yoksun kılma.
- e) Bilimsel deneylere tâbi kılma.
- f) Cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı.
- g) Zorla hamile bırakma.
- h) Zorla fuhşa sevk etme.

Tanım Karşılaştırmaları

“Uluslararası suçlar” kavramı ile uluslararası hukuka aykırı olan ve uluslararası sözleşmelerle kovuşturulması kabul edilen suçlar anlaşılmaktadır. Ancak uluslararası suçlar da kendi içinde iki kategoriye ayrılmaktadır. Birinci kategoriye “uluslararası hukuk suçları”, ikinci kategoriye ise “diğer uluslararası suçlar” oluşturmaktadır. “Uluslararası hukuk suçları” ya da “uluslararası hukuka karşı suçlar” kavramı ile doğrudan uluslararası hukuka göre cezai sorumluluğu gerektiren fiiller kastedilmektedir. Literatürde uluslararası hukuk suçları olarak soykırım suçu, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı savaşı (saldırganlık) suçu olarak dört grup suç kabul edilmektedir. Çekirdek suçlar olarak da adlandırılan bu suçlar, uluslararası toplumun tamamını ilgilendiren en ağır suçlardır.

“Diğer uluslararası suçlar” için ise doğrudan uluslararası hukuka göre cezai sorumluluk öngörülmemekte, uluslararası sözleşmelerle devletlere bu fiillerin cezalandırılabilirliğini sağlama yükümlülüğü getirilmektedir. Uluslararası suçları işleyen fail, doğrudan uluslararası hukukun bir ceza normunu ihlal etmekte ve doğrudan uluslararası hukukun ceza normlarına dayanarak cezalandırılması mümkün olmaktadır. Buna karşın diğer uluslararası suçların kovuşturulması ve cezalandırılmasının temelini uluslararası hukuk değil, iç hukuka dâhil edilen uluslararası sözleşmeler oluşturmaktadır. Soykırım ve insanlığa karşı suçların, dünyanın barış ve güvenliğini tehdit etmesi, uluslararası toplumun tamamını ilgilendiren en ağır suçlar olması ve bu suçların içerdiği haksızlıkların diğer suçlardan daha yoğun olması nedeniyle ceza kanununda özel hükümlerin ilk başına konması, bu suçlara karşı kanun koyucunun tavrını göstermesi açısından isabetli olmuştur.

Hangi fiillerin insanlığa karşı suç oluşturacağı TCK md. 77/1’de sekiz bent halinde sayılmıştır. Burada sayılan fiiller, toplumun bir kesimine yönelik olarak işlenmekte olan fiillerin parçasını oluşturmaktadır. Sayılan bu bireysel fiilleri insanlığa karşı suç haline getiren, bu fiillerin planlı ve sistemli bir şekilde işlenmekte olan fiillerin bir kısmını oluşturması ve failin de kendi fiilini işlerken bunun bilincinde olmasıdır.

TCK md. 77/1’de sayılan bu fiillerden, kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, eziyet, kişi hürriyetinden yoksun kılma, bilimsel deneylere tabi kılma, cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı, zorla fuhşa sevk etme suçları, TCK’nın diğer kısımlarında “adi” suçlar olarak da düzenlenmiştir. Zorla hamile bırakma suçu ise TCK’da doğrudan düzenlenmemiştir.

TCK’nın bu düzenlemesi UCM Statüsünde sayılan insanlığa karşı suç oluşturan fiillerden birçok noktada ayrılmaktadır. Statü’de insanlığa karşı suç olarak kabul edilen, imha, sürgün veya halkın zorla nakli, cinsel kölelik, zorla kısırlaştırma, siyasi veya diğer nedenlerle kovuşturma, kişilerin zorla kaybedilmesi, ırk ayrımcılığı ve diğer insanlık dışı fiillerin 77. maddede karşılığı bulunmamaktadır. Ancak bu fiillerin, ceza kanunumuzun diğer kısımlarında suç olarak düzenlenmiş fiiller kapsamına girmesi mümkündür.

TCK md. 77’ye göre, insanlığa karşı suç sayılan fiiller fail tarafından “*siyasi, felsefi, ırki veya dini saiklerle*” işlenmelidir. Buna göre failde, özel kastın varlığı gereklidir. UCM Statüsü’nde ve Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü’nde insanlığa karşı suçların tanımlarında failde özel kastın varlığı gerekli değildir. Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü’nde sadece insanlığa karşı suç oluşturan fiiller arasında yer alan “*siyasi, ırki ve dini nedenlerle kovuşturma (zulüm) yapma*” fiili açısından failin özel kast ile hareket etmesi gerekmektedir. Buna karşın Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü’nün 3. maddesinde, insanlığa karşı suçların, sivil halka karşı, “ulusal, politik, etnik, ırksal veya dini saiklerle işlenen yaygın veya sistematik herhangi bir saldırının parçasını oluşturması” aranmaktadır. Bu açıdan failde ayrımcılık gözetilen bir özel kastın varlığı aranmaktadır.

TCK md. 77’deki düzenleme Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü’ne benzetmekle birlikte, failin saiki açısından farklılıklar içermektedir. Çünkü md. 77/1’de failin “*siyasi, felsefi, ırki veya dini saiklerle*” insanlığa karşı suç oluşturan fiillerin işlenmesi gerekmektedir. Bu açıdan failde, maddede sayılan fiillerin “toplumun bir kesimine karşı bir plan doğrultusunda sistemli olarak işlenen” fiillerin bir parçasını oluşturduğunun bilinmesi yeterli değildir. Failde ayrıca siyasi, felsefi, ırki veya dini nedenlere dayanan bir ayrımcılık kastının da bulunması aranacaktır.⁶

TCK’da söz konusu suçun “*toplumun bir kesimine karşı*” yapılması aranmakta iken, Roma Statüsü’nde bu durum “*herhangi bir sivil topluluğa karşı*” şeklinde ifade edilmiş-

---

⁶ Turhan, Faruk, “Yeni Türk Ceza Kanunu’na göre Uluslararası Suçların Cezalandırılması”, www.ceza-bb.adalet.gov.tr

tir. Doktrinde TCK'daki ifadenin, kanunun amacından hareketle Roma Statüsü'ndekiyle aynı mağdur kavramını kastettiği belirtilmektedir.

İnsanlığa karşı suçlar açısından, TCK'nın Roma Statüsü'nden farklı olduğu diğer bir nokta da; Statü'deki “*yaygın ve sistematik saldırı*” ifadesinin, TCK'da saldırının “*bir plan doğrultusunda sistemli olarak işlenmesi*” şekline bürünmesidir. Bundan dolayı TCK'da suçun maddi unsuru açısından, Roma Statüsü'nden ayrılma olup olmadığı noktasında bir görüş; suçun plan doğrultusunda uygulanmasının, fiillerin sistemli biçimde işlenmesi gerektiğini belirttikten sonra kanuni tanımda “yaygın” ifadesi geçmediğinden, insanlığa karşı suç oluşturan fiiller “yaygın” olarak işlense de TCK açısından söz konusu suçun oluşmayacağını belirtmektedir. Buna karşılık diğer bir görüş, TCK'da yalnızca sistematik olma unsuruna yer verilmişse de, sistematik bir saldırı diyebilmemiz için birden çok mağdurun hedef alınması gerekeceğinden, “yaygın” ibaresinin bulunmaması tartışmalı olsa da uygulamada sorun yaratmayacağını belirtmektedir.

TCK'da insanlığa karşı suçlar başlığı altında yer alan bütün fiillerin, “siyasi, felsefi, ırki veya dini saiklerle işlenmesi gerekmekte, yani failde ayrımcı bir niyet aranmaktadır. Gerçekten de TCK düzenlemesinde failde ayrımcı niyet aradığından söz konusu suçun kapsamı oldukça daralmıştır. TCK düzenlemesinin Roma Statüsü'nden ayrılmasının sonucunda, Türkiye Statü'ye taraf olduğu durumda, Statü'nün 17. maddesi gereğince Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisi kazanacağı belirtilmektedir.⁷

Bu bağlamda ulusal ve uluslararası (onayladığımız) sözleşmelerin incelediğimiz konularla ilgili düzenlemeleri ise şöyledir:

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (10 Aralık 1948)

Madde 3 -Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.

Madde 30- Bu bildirgenin hiçbir kuralı, herhangi bir devlet, topluluk veya kişiye, burada açıklanan hak ve özgürlüklerden herhangi birinin yok edilmesini amaçlayan bir girişimde veya eylemde bulunma hakkını verir biçimde yorumlanamaz.⁸

İnsanın temel haklarından biri olan yaşama hakkı diğer hakların vücut bulabilmesi için garanti altına alınmalıdır. O yüzden bu hak bütün çağdaş demokrasiye sahip ülkelerin Anayasalarında güvence altına alınmaktadır. Yaşama hakkı Anayasa başta olmak üzere tüm pozitif hukuk kuralları ile korunmuştur. Anayasa'nın 17. maddesi ile “*Herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu*” ifade olunmuş, TCK.'nın 81, 83, 84 ve 85. maddeleriyle “*yaşama hakkı koruma altına alınmış*”, 25 ve 26. maddede “*ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenler*”, 62. maddesinde ise “*fail yararına cezayı hafifletecek nedenler*” sayılmıştır.

⁷ Duran, Batuhan, “Soykırım Suçunun Uluslararası Hukukta ve Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Düzenlenişi”, TC. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yüksek Lisans Tezi, s. 78-79.

⁸ Balcı, Muharrem – Sönmez, Gülden; *Temel Belgelerde İNSAN HAKLARI*, S. 263, Danışman Yayınları, 2001.

Yaşam hakkının kendisi bir “öz”den ibarettir. Yaşam hakkı söz konusu olunca, onun ‘öz’ü, ‘içerik’i, ‘kapsam’ı, ‘şümul’ü hep bir ve aynı şeyi deyimler. Bu içeriğe, kapsama, şümule bir yerinden, en küçük bir sınır getirilirse “öz bozulmuş, yok edilmiş” olur. Hukuk ve devlet düzeni; kişiyi, kendisine karşı koruma gereklerini yerine getirmekle de görevlidir. Yaşam hakkına yapılan her türlü müdahale kişinin rızasıyla bile olsa hukuka aykırıdır. Devlet bireyi sadece doğrudan tecavüz teşkil eden eylemlere karşı korumak borcu ile yükümlü olmayıp, hayatı rizikoya sokacak tehlikeli durumlara karşı da korumak zorundadır. Yaşama hakkı sırf saygıyı değil, hakkın korunup, gözetilmesini de gerektirir. İHEB’in 3. maddesi, BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 6. maddesi, AİHS’in 2. maddesi ve AB Temel Haklar Şartı’nın 2. maddesi herkesin yaşam hakkı olduğunu söyleyerek bu hakkı garanti altına almıştır.

Her birey hayatını yönlendirme hakkına sahiptir. Bütün iradi eylemlerin amacı vardır. Özgürlük sanki ışığa tutulmuş, ışığı renklere bölen bir prizmadır; herkes ona bakarak kendi açısından gördüğü rengi veya renkleri tasvir eder. Özgürlük, sübjektif bir hak olarak, dilediği gibi serbest davranmak serbestisi değil; fakat bireyin sosyal dayanışma olgusuyla mümkün olabilen en iyi işbirliği içinde, benliğini olabildiği ölçüde geliştirme nin, bütün bireylere yüklediği bir yükümlülüktür. Bu tanımdan yola çıkarak diyebiliriz ki; özgürlük her şeyi yapabilmeye muktedir olma hakkı değildir.

Özgürlüğün bu kapsamı içinde, insan hiç de özgür olma hakkına sahip değildir; o yerine getirilmesi gereken bir sosyal ödev, benliğini mümkün olan en üst düzeyde geliştirme ve gerçekleştirme ve sosyal fonksiyonunu, gerektiği gibi yerine getirme ödevine sahiptir.⁹

IV.BÖLÜM

SAĞLIĞIN KORUNMASI ve KÖTÜYE KULLANIMI

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (3 Eylül 1952)

Madde 17. Hakların kötüye kullanımının yasaklanması

Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesine veya burada öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlamalara uğratılmasına yönelik bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkını sağlar biçimde yorumlanamaz.¹⁰

⁹ Besiri, Arzu, “Ötanazi ve Yaşam Hakkı”, TBB Dergisi, Ocak-Şubat 2010,s. 201, 202.

¹⁰ <http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihs/aihs.htm>

Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi'ne Göre

Taraflar insanlığın maddi ve manevi sağlığıyla ilgilenerek;

- Uyuşturucu madde iptilasının fertler için bir afet olduğunu ve insanlık için iktisadi ve toplumsal bir tehlike teşkil ettiğini,
- Uyuşturucu maddelerin kötüye kullanılmasına karşı alınacak tedbirlerin, tesirli olabilmek için, düzenli ve evrensel olmaları gerektiğini,
- ortak amaçlar güden milletlerarası bir işbirliğini gerektirdiğini,
- herkes tarafından kabule şayan bir milletlerarası sözleşme akdini arzu ederek,

sözleşmenin maddeleri ve alınacak tedbirler üzerinde mutabık kalmışlardır.

TCK'daki Düzenlemeye Göre

Madde 188. - (1) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç eden kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirilmesi dolayısıyla bu ülkede yapılan yargılama sonucunda hükmolunan cezanın infaz edilen kısmı, Türkiye'de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılacak yargılama sonucunda hükmolunan cezadan mahsup edilir.

(3) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, beş yıldan onbeş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(4) Uyuşturucu maddenin eroin, kokain, morfin veya bazmorfin olması hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Yukarıdaki fıkralarda gösterilen suçların, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(6) Üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.

(7) Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmî makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal eden, imal eden, satan, satın alan, nakleden, depolayan veya ihraç eden kişi, dört yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(8) Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kim-

yacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma

Madde 190. - (1) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için;

- a) Özel yer, donanım veya malzeme sağlayan,
- b) Kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan,
- c) Kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi veren,

Kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacıyla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak

Madde 191. - (1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendisi tarafından kullanılmak üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran bitkileri yetiştiren kişi, bu fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur.

(3) Hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişi, belirlenen kurumda uygulanan tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmakla yükümlüdür. Hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilir. Bu uzman, güvenlik tedbirinin uygulama süresince, kişiyi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgilendirir, kişiye sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak öğütte bulunur ve yol gösterir; kişinin gelişimi ve davranışları hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.

(4) Tedavi süresince devam eden denetimli serbestlik tedbirine, tedavinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl süreyle devam olunur. Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanma süresinin uzatılmasına karar verilebilir. Ancak, bu durumda süre üç yıldan fazla olamaz.

(5) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı hükmolunan

ceza, ancak tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmaması hâlinde infaz edilir. Kişi etkin pişmanlıktan yararlanmışsa, davaya devam olunarak hakkında cezaya hükmolunur.¹¹

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan yargılanan ve hüküm giyen kişilerde tıpkı insanlığa karşı suç işleyen kişiler gibi yüksek güvenlikli kapalı infaz kurumlarında cezalarını çekerler.

Bütün uyuşturucuların en büyük zararı ve tahribatı beyin ve merkezi sinir sistemi üzerindedir.

Bu sebeple beynin mazrufu olan akli ve iradeyi işlemez hale getirir. Kişiyi dengeden, normal yaşam ve davranışlardan uzaklaştırır.

Avrupa Sosyal Şartı (26 Şubat 1965)

Madde 11 - Sağlık korunması hakkı

Akit Taraflar sağlığın korunması hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere ya doğrudan veya kamusal veya özel örgütlerle işbirliği içinde, diğer önlemlerin yanı sıra,

1. Sağlığın bozulmasına yol açan nedenleri olabildiğince ortadan kaldırmak;
2. Sağlığı geliştirmek ve sağlık konularında kişisel sorumluluğu artırmak üzere eğitim ve danışma kolaylıkları sağlamak;
3. Salgın hastalıklarla yerleşik mevzii ve başka hastalıklar olabildiğince önlemek üzere tasarlanmış uygun önlemler almayı taahhüt ederler.¹²

4207 Sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun

Amaç

Madde 1- (Değişik madde: 3/1/2008-5727/2.md.) (1) Bu Kanunun amacı; kişileri ve gelecek nesilleri tütün ürünlerinin zararlarından, bunların alışkanlıklarını özendirici reklam, tanıtım ve teşvik kampanyalarından koruyucu tertip ve tedbirleri almak ve herkesin temiz hava soluyabilmesinin sağlanması yönünde düzenlemeler yapmaktır¹³.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 48. maddesine göre, alkollü içki almış olması nedeniyle güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş kişilerin karayolunda araç kullanması yasaklanmıştır.¹⁴

¹¹ <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>

¹² http://abmuzakere.bilgi.edu.tr/docs/avrupa_sosyal_sarti_metni.pdf

¹³ <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/875.html>

¹⁴ <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/644.html>

Kişisel ve Medeni Haklar Sözleşmesi (16 Aralık 1966)

Madde 23- Ailenin korunması

1. Aile toplumun doğal ve esaslı bir birimidir ve aile toplum ve Devlet tarafından korunma hakkına sahiptir¹⁵.

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Mülga 4320 s. Kanununun 1. maddesinin f fıkrasına göre kusurlu eşin “Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak ortak konuta gelmemesi veya ortak konutta bu maddeleri kullanmaması”na hâkim hükmedebilmekte idi.

6284 sayılı Kanununun 5-1/h maddesinde de;

“Korunan kişilerin buldukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların buldukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması”na hâkim tarafından karar verilebileceği öngörülmektedir.

Burada biz kanunun amacına bakmalıyız ki yorumlarken isabetli karar verelim. Burada yapılmak istenen bu maddelerin zararlı etkilerinin bilinmesine istinaden ailenin diğer fertlerinin korunmak istenmesidir.

Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama

TCK Madde 228. - (1) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlayan kişi, bir yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Çocukların kumar oynaması için yer ve imkân sağlanması hâlinde, verilecek ceza bir katı oranında artırılır.

(3) Bu suçtan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(4) Ceza Kanununun uygulanmasında kumar, kazanç amacıyla icra edilen ve kâr ve zararın talihe bağlı olduğu oyunlardır.¹⁶

Bu suçun sonucu olarak aileler dağılmakta, kumar borcu davalarda boşanma sebebi olarak yer almaktadır. Kumar oynayan kişilerin borçlanması sonucu, borçlanan kişinin çaresiz kalarak intiharına sebep olmakta ve son tahlilde uluslararası sözleşmeler tarafından da korunan yaşam hakkı ihlal edilmektedir.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi

Çocuk Hakları Sözleşmesini (20 Kasım 1989) kabul eden Taraf Devletler “Çocuğun korunması ve uyumlu gelişmesi bakımından her halkın kendine özgü geleneklerinin ve

¹⁵ <http://www.belgenet.com/arsiv/bm/bmsiyasihak.html>

¹⁶ <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>

kültürel değerlerinin taşıdığı *önemi* gözönünde tutarak” sözleşmedeki kurallar üzerinde anlaşmaya varmışlardır.¹⁷

V. BÖLÜM

CEZA HUKUKUNUN TEMEL İLKELERİ ve SUÇUN UNSURLARI

SUÇTA VE CEZADA İLKELER

1. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi

Suç ve karşılığı olan ceza ancak kanun ile belirlenir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinin 1. fıkrası bu temel ilkeyi; "Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz." Bir başka ifade ile suç tanımı kesin ve açık şekilde ancak kanunla düzenlenir. Belirsizlik ve muğlâklık, suçun tanımlanmasına engeldir.

2. Suçta ve cezada kusur ilkesi

Ceza hukukunda kusur, bir fiilin bir kimse tarafından kendisine isnat edilebilecek şekilde bile- rek ve istenerek işlenmesidir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 20/1. fıkrasında bu husus: "Ceza sorumluluğu şahsîdir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz" şeklinde belirlenmiştir.

SUÇUN UNSURLARI

Bir fiilin suç teşkil edebilmesi için 4 unsurun mevcut olması gerekir. Suçu oluşturan temel bu 4 unsur; kanuni unsur, maddi unsur, hukuka aykırılık ve manevi unsurdur.

1. Kanuni unsur (tipiklik)

İşlenmiş bir fiilin ceza kanununda düzenlenen suç tanımına birebir uygun olması kanuni un- surdur. Bu **tipiklik** de denir. Örneğin, uyuşturucu imal veya ticareti suçunun gerçekleşmesi için, TCK 188. Maddesinde belirlendiği gibi, failin Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri **ruh- satsız** veya **ruhsata aykırı** olarak imal, ithal veya ihraç etmiş olması gerekir. Kanunda tanım- lanan bu unsurlardan biri yoksa örneğin imal edilen veya ticareti yapılan uyuşturucu madde ruhsatlı veya ruhsata uygun ise uyuşturucu imal ve ticareti suçunun kanuni unsuru oluşmaya- caktır.

2. Maddi unsur (hareket/fiil)

Suçun meydana gelebilmesi için failin bizzat kendi iradesiyle, bir başka ifadeyle herhangi bir iradeyi ifsad eden etken olmaksızın, bir fiil işlemesi gerekir.

---

¹⁷ Balcı, Muharrem – Sönmez, Gülden. A.g.e. 159

3. Hukuka aykırılık unsuru

Failin fiilinin suç sayılabilmesi için, fiilin hukuk düzenine aykırı olması gerekir. Ceza hukukunda hukuka aykırılığın bazı istisnaları vardır. Bunlardan TCK m.28 konumuzla ilgilidir.

Madde 28 - (1) Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı **cebir** ve **şiddet** veya muhakkak ve ağır bir **korkutma** veya **tehdit** sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hâllerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır.

4. Manevi unsur

Suçun manevi unsuru, kanuni tipikliğe uygun hukuka aykırı fiilin failinin suçu bilerek ve isteyerek yapmış olmasıdır. ‘Kusursuz suç ve ceza olmaz’ evrensel ilkesi böylece suçu oluşturan unsurlara yansıtılmıştır. Failin fiili, yukarıda sayılan tüm unsurları taşısa bile, failin kastı yoksa manevi unsur yokluğu nedeniyle kişinin eylemi cezayı gerektirmeyecektir. Taksirle işlenmiş fiillerden dolayı öngörülen cezalar istisnadır.

Ceza Hukuku (bedenen ve onura verilen zarar) Bakımından İnsanlığa Karşı Suç Oluşmuştur

Bağımlılık üreticiliği kapsamında, uyuşturucu ticaretinin, alkol ve sigara üretimi ve satışının, kumar/şans oyunları oynatılmasının insanlığa karşı suç olarak kabul edilip yargılanması için Türkiye’nin Roma Statüsü’ne taraf olması beklenmemelidir. Bahsi geçen suçların yaşam hakkını ihlal ettiği aşikârdır. Yaşam hakkının ihlalinin düzenleyen maddeler uyarınca bu fiiller insanlığa karşı suçlar kapsamına dâhil edilebilir. Burada önemli olan, TCK’da suç olarak tanımlanan bu fiillerin insanlığa karşı suçlar kapsamına alınmasıdır.

İnsanlığa karşı suçların ayırt edici özelliği, insan haklarının büyük ölçüde ihlalinin, uluslararası barış ve güvenliği tehdit edici ve uluslararası suçları teşvik edici bir niteliğe sahip olmasıdır.¹⁸ Nitekim sigara, alkollü içki, uyuşturucu madde imal ve ticareti v.b. bağımlılık üreticiliği tüm insanlığı tehdit ve yaşam hakkını ihlal eden eylemlerdir. Yukarıda ve ilerideki satırlarda da yaşam hakkının ihlaline ilişkin yeterli bilgi mevcuttur.

Tüm suçların oluşması için aranan -suçun maddi ve manevi unsurları- insanlığa karşı işlenen suçlar kapsamında bağımlılık üreticiliği fiillerinde de mevcuttur. Suçun maddi unsuru yaşam hakkının ihlal edilmesiyle ortaya çıkan **bedenen verilen zarar**, manevi unsuru da, diğer insanlığa karşı suçlarda ortak kast olan **insan onuruna verilen zarardır**. Bağımlılık üreticiliği, insan bedenine ve onuruna karşı işlenmiş suç olması bakımından hem uluslar arası suç, hem de insanlığa karşı suç kategorilerine dâhil edilmelidir.

Burada bir yanlış anlamaya fırsat vermemek adına kısa bir açıklama gerekir: Kanunilik ilkesi gereğince fail aleyhine kıyas yasağı vardır. Hukukta kıyas, kanunda boşluk bulunması halinde bu boşluğun benzer hukuk kuralı ile doldurulmasıdır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinin 3. Fıkrası kıyas yasağı getirmektedir. Önerimiz kıyas değil, TCK’da insanlığa

¹⁸ Azarkan, Ezeli, Nuremberg’ten La Haye’ye Uluslararası Ceza Mahkemeleri, Beta Yayınevi, 2003, s. 91.

karşı suçlar kapsamında yaşam hakkının her türlü ihlali ile birlikte ülkemizde ve dünyada her yıl yüzbinlerce, milyonlarca insanın öldürülmesine, köleleştirilmesine, engelli hale getirilmesine neden olan **bağımlılık üreticiliğinin** insanlığa karşı suçlar kapsamına alınmasıdır. Böylece yaşam hakkının ihlali fiilleri ağırlıklı yaptırımlara bağlanmış ve caydırıcılık unsuru gerçekleştirilmiş olacaktır. Bu konuda, açık bilgilendirme ve taleplerimize rağmen, konuya ilgi göstermeyen Ceza Hukuku Hocalarımızı, rehavetlerinden ve risk almamalarından dolayı kınadığımızı da not etmeden geçemeyeceğiz.

Uyuşturucu imal ve satışı, fuhuş, alkol ve sigara üretimi ve satışı, kumar oynatılması insanlığa karşı suç olarak kabul edildikten sonra, her devlet sınırsız evrensellik ilkesi gereğince, uluslararası suçları, dolayısıyla insanlığa karşı suçları işleyenlerin faillerini iç hukukunda bulunan hükümlere göre yargılama hakkına sahip olacaktır. Ayrıca Roma Statüsü'nün önsözünde uluslararası suç faillerini yargılamanın her devletin görevi olduğu, bu görevin uluslararası örf hukukunun da bir parçası olduğu belirtilmiştir.¹⁹

Anılan suçlar insanlığa karşı suç olarak Roma Statüsü'nde ya da TCK'da kabul edildikten sonra, uygulamanın ulusal mahkemeler tarafından gerçekleştirilmesi gerekir. Zira ulusal mahkemeler suç takibinde ya da tanıkların mahkemeye getirilmesi gibi konularda daha etkilidir ve yaptırım gücü uluslararası mahkemelerden kuvvetlidir.

İnsanlığa karşı suç olarak nitelenmesini istediğimiz bütün bu suçlar, sadece suçun işlendiği ülkeyi ilgilendiren bir mesele değildir. Görüldüğü gibi bütün bu suçlar, uluslararası sözleşmelerde ve ulusal mevzuatımızda da yer alan hakları ihlal eden ve uluslararası hukuku ilgilendiren suçlardır.

Fiziki veya zihinsel sağlığa zarar verecek ya da ciddi acılara neden olabilecek bütün kasti insanlık dışı fiillerin de insanlığa karşı suç olarak öngörüldüğü bilinmektedir.²⁰ Günümüzde uluslararası hukuk, insanlığa karşı suçları oluşturan eylemlerin genel özelliklerinden birinin silahlı çatışma durumu olmasına rağmen mutlak silahlı çatışma gerektiğini göz önünde bulundurmamaktadır.²¹ Artık yeni savaşlar farklı yöntemlerle yapılmaktadır ve bu yöntemler arasında bahsi geçen bütün araçlar kullanılmaktadır.

İnsanlığa karşı suç fiilleriyle gerçekleştirilen saldırı, “yaygın” veya “sistemik” veya her iki özelliğiyle bir eylem ya da bazı politika biçimleriyle bağlantılıdır. Politikanın mutlak bir şekilde merkezi yönetimin bir politikası olması gerekmez; bu politika, bir örgüt veya diğer özel grupların politikaları da olabilir. Bu politikanın koşulu, temelde (özelde) insanlığa karşı suç sayılmayacak rastlantısal veya tekil eylem durumlarının tekrarı olmasıdır. İnsanlığa karşı suçlar, insanlık vicdanını rencide eden ve uluslararası toplumun müdahalesini haklı kılan suçlardır. Çünkü bunlar tekil ve bireylerin rastlantı eseri

---

¹⁹ Değirmenci, Olgun, “Uluslararası Ceza Mahkemelerinin Kararları Işığında Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Soykırım Suçu (T.C.K. m. 76)”, T.B.B.D., Mayıs – Haziran 2007, s. 106,107.

²⁰ Başak, Cengiz, Uluslararası Ceza Mahkemeleri ve Uluslararası Suçlar, Turhan Kitabevi, Ankara, 2003, s. 166.

²¹ Azarkan, s. 97.

olan eylemleri değil, tersine, sivillere yönelik bilinçli saldırılardır.²² Ve bu suçlar suç kategorilerinin belirlenmesinde önemlidir.

Ayrıca bütün bahsi geçen suçlar birbiriyle ilişki halindedir ve birbirlerinin tetikleyicisidirler. Yargıtay içtihatlarında ve çoğu yerel mahkeme kararında uyuşturucu ve alkol karara esas teşkil etmekte ve işlenen diğer suçun tetikleyicisi konumuna gelmektedir.

İnsan haklarının, ulusal ve uluslararası belgelerde düzenlenme amaçlarına göre içlerinde daha temel bir gerçek barındırmaktadır. Haklar bazen pozitif hukuktan önce gelirler, bazen de hukuk düzeninin mantıki birer ürünüdürler. Hukuk sosyolojik kurallarla sürekli ilişki içinde olmalıdır.

İşte bu nedenlerle T.C. Anayasası'nın 41. maddesinde yer alan

“Devlet ailenin huzuru ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar”

hükmü ile, T.C. Anayasası'nın 58. maddesinin 2. fıkrasında yer alan

“Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.”

hükmü göz önüne alınmalı ve yukarıda bahsi geçen uyuşturucu imal ve satışı, fuhuş, alkol ve sigara üretimi ve satışı, kumar oynatılması gibi tüm bağımlılık oluşturan eylemler insanlığa karşı suçlar kategorisinde yer almalıdır.

Elbette insanlığa karşı suç kategorisine girmese bile bu fiiller, diğer suç grupları kategorisine girer ve cezalandırılır. Unutulmaması gereken, zikredilen bu suçların, insanlığa karşı suç kategorisine girerlerse zamanaşımının işlemeyeceği ve yaptırımının ağır olacağı hususudur. Bu yüzden, yaptırımı ve suç kategorileri bakımından teklif ettiğimiz ayırım önemlidir.

VI.BÖLÜM

BAĞIMLILIK EKSENİNDE İNSANLIĞA KARŞI SUÇLARA BAKIŞ(*)

Bağımlılıklar

Çocuk yaşta başlayan televizyon, internet, sosyal paylaşım siteleri hatta cep telefonu merakı zamanla alışkanlığa dönüşmektedir. Mesela etrafınızda ne kadar çok dizikolik insan bulunduğunu farketmişsinizdir. Modern kültür adına her türlü sefihliği örneklendiren, polis ve askeri alkolik veya işkenceci olarak resmeden, rol model tip sanatçıları aile içi ensest ilişkilere kadar ilerletmiş dizilerin oluşturduğu ahlaki çöküntü bir başka faci-

²² Azarkan, s. 100.

* Bu bölümde Av. Nuray Tamgüç GÖKTÜRK'ün Yeşilay dergisi'nde yayınlanan makalesinden yararlanılmıştır.

dır. Bu özentilerin yanı sıra, sigara kuvvetli-özgüvenli olmanın, içki modernlik ve zenginliğin, uyuşturucu kafa dağıtmanın sembolü gibi gösterilmektedir.

Unutulmamalıdır ki, bağımlılıklar birbirini tetikleyerek kurbanlarını uyuşturucu, kumar gibi başka bağımlılıklara sürüklemektedir. İnsan iradesini bozan, şuursuzlaştıran bu maddelerin kullanımı ve ahlaki çöküntü sonucu insanlar cinayet, fuhuş, porno, aile içi şiddet, çocuk istismarı gibi suçlara itilmektedir. Hobi, zevk, alışkanlık kisvesi ve masumiyet algısı altında gençlerimiz yavaş yavaş bağımlı hale getirilmektedir. Üstelik televizyon ve medyanın pohpohlamasıyla, karşı mahalle baskısıyla, kullanınca kendini iyi hissettiği bahanesiyle, kimileri de “içkimi de içerim, namazımı da kılarım” çarpık felsefiyle kendince içki içmekle dinsiz olunmayacağını anlatmaya çalışarak kimi insan bağımlı olduğunu kabul etmemektedir. Kullanıcıların büyük çoğunluğu bu zehri bırakmaya iradesinin yetmediğini, aciz kaldığını, maddenin kölesi olduğunu yani bağımlı olduğunu itiraf etmeyi gururuna yedirememektedir.

Bağımlılaştırma/Köleleştirme/Siyasi Proje

Bağımlılık, toplumların hayatını alt üst eden bir veba salgınıdır. Büyük devletlerin desteğiyle uluslararası sermaye şirketlerinin güçlerine güç katmak, daha fazla söz sahibi olmak için “öteki toplumlara” savaş açtığı siyasi bir projedir. Projenin amacı, toplumları; vicdanları körelmiş, bedenleri çürümüş, beyinleri uyuşturulmuş, cepleri boşaltılmış, çocukları çalınmış, aileleri dağılmış, suç işleyen, sorgulamayan, çözüm üretmeyen, mücadele etmeyen, haksızlığa ve zulme isyan etmeyen sürüler haline getirmektir. Neticede bağımlı hale getirmek, en sinsi ve acımasız savaş taktiklerinden biridir.

Yeşilay’ın 2010 – 2012 yılları arasındaki dönemde söylemlerinde, bağımlılık bir çeşit kölelik olarak ifade edilmekte idi. Bağımlılığın “*onsuz yapılamaz*” şeklinde tanımlanmasıyla bu ifadenin isabetli olduğu görülmektedir. Uluslararası zehir tacirlerinin, insanların gözünün içine baka baka onları sömürebilmesi, onsuz yapılamaz olana duyulan yakınlıkla, başka bir ifadeyle bağımlılıkla, bağımlılık-kölelik ilişkisiyle ifade edilebilir. Maalesef bağımlılar, madde üreticilerinin kölesi haline getirilmiştir. Seküler hukukta kölenin hukukundan bahsedilemez, zira köle, efendisinin nezdinde kullan-at tipinde bir eşyadır, içine katılan binlerce katkı maddesi ile bir markadan diğerine deplase edilen iradesiz tüketim makinesidir. Kölenin efendisi karşısında onurunun da olmadığı kabul edilir. Kölenin işi sadece efendisini onurlandırmaktır. Peki, çocuklarının rızkını, onları öksüz yetim bırakmak ve onlara kötü örnek olmak pahasına efendilerinin eline verenlerin, kendilerini köleleştirenler nezdinde onurlarından bahsedilebilir mi?

Amerikalı Dr. Michael Rabinoff ve Dr. Nicholas Caskey, "Pharmacological and Chemical Effects of Cigarette Additives" isimli araştırmalarında sigaranın inanılmaz etkilerini ortaya çıkardılar. Önümüzdeki 10 yılda sigaradan kaynaklanan hastalıklar dolayısıyla 1 milyar kişinin öleceği öngörülen araştırmada, bu ölümlere sebep olan asıl unsurun sigara içinde bulunan katkı maddeleri olduğu vurgulandı. Araştırmada, sigaranın içinde tütünün yanısıra 599 çeşit katkı maddesi bulunduğu, bu katkı maddelerinden

yaklaşık 100 tanesinin ilaç endüstrisinde kullanıldığı belirtildi. Sigara üreten şirketlerin sigaraya öksürük ilacı, aroma, mentol gibi maddeler de katarak, kullanıcıların sigarayı tek etmelerini engelledikleri ortaya çıktı. Beyni uyuşturarak büyük zarar veren propilen glikol maddesi, amonyak, alkol hatta siyanür katılan sigaranın içindeki katkı maddeleriyle adeta bir uyuşturucu maddeye dönüştürüldüğü ve çok daha fazla zehirlediği tespit edildi. Sigara üreticilerinin gençleri ve çocukları bağımlı yapmak için son zamanlarda muz, çikolata, çilek aromalı sigaraları piyasaya sürdüğü de bilinmektedir.

Devletin Sorumluluğu

Bağımlılık yapan maddeleri sadece uluslararası sermaye güçleri değil, ulusal şirketlerimiz de üretip pazarlamaktadır. Peki, gençlerimizin geleceği karartılırken devlet ne yapmaktadır? Anayasanın 58. maddesinin 2. fıkrasında; *“Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.”* hükmü düzenlenmiştir. Maalesef aynı devlet uzun yıllar tekel olarak içki ve sigara üretmiş, koruması gereken gençleri bizzat kendisi zehirlemiştir. Devlet halen şans oyunları adıyla 8 dalda kumar oynatmakta, özendirilmekte ve teşvik etmektedir.

Uluslararası Sözleşmelerde ve iç hukuk mevzuatımızda uyuşturucu, kaçak sigara, kaçak alkol imal ve ticareti, kumar oynatma, fuhuş yasaklansa da bazı kamu kurum temsilcileri yani soyut devlet kavramının içini dolduran uygulayıcıları ve tabii ki devlet, bu işleri yapanlara göz yummakta, hatta el altından desteklemektedir. Her yıl sadece Türkiye'de sigaraya bağlı kanserden 100 bin, dünyada da 5 milyon kişinin hayatını kaybettiği, alkolün katliam gibi trafik kazalarına, aile içi şiddete, büyük sağlık sorunlarına ve diğer bağımlılıklara yol açtığı görülmesine rağmen, devlet bu zehirlerin üretimine ve dağıtımına, göz yummaktadır. Bütün bunların birinci derecede sorumlusu, geçmişte sigara ve alkolü üretip pazarlayan, bağımlılıklara karşı önlem almayan, gençlerin alkol batağına düşmesine, suç işlemesine sebep olan devlettir. İkinci derecede sorumluluk ise aile bireyleri, dolayısıyla topluma aittir.

Devlet, Anayasanın 2. maddesinde taahhüt ettiği sosyal devlet olma gereğini yerine getirmemekte ve halkını yeterince korumamaktadır.

İnsanlık Suçu

Milyonlarca insanı zehire bağımlı hale getirerek ıstıraplar içinde ölmesine, sakat kalmasına sebep olmak, köleleştirmek, fuhşa zorlayarak insan ticareti yapmak gibi zulümler; yaşama hakkı, vücut bütünlüğünün korunması hakkı, kişi güvenliği ve özgürlüğü gibi temel insan haklarını açıkça ihlal etmektir.

Temel insan hakları iç hukukumuzda ve uluslararası hukukta güvence(!) altına alınmıştır. 01 Temmuz 2002 de yürürlüğe giren Roma Statüsü ile kurulan Uluslararası Ceza Mahkemesine (UCM) soykırım suçları, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı suçlarını yargılayıp cezalandırma yetkisi verilmiştir. Bu suçlar dünya toplumlarının ta-

mamını ilgilendiren, uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden en ağır suçlardır. Bu suçlar zamanaşımına uğramazlar.

Roma Statüsünün 7. maddesinin 1 fıkrasında insanlığa karşı suçlar tanımlamıştır.

“insanlığa karşı suçlar” herhangi bir sivil topluluğa karşı geniş çapta veya sistematik bir saldırının bir parçası olarak işlenen; öldürme, toplu yok etme, köle (esir) etme, halkın sürülmesi veya zorla nakli, uluslararası hukukun temel kurallarının ihlali sonucu hapsedme veya fiziki özgürlüğün başka biçimlerde ciddi olarak kısıtlanması, işkence, ırza geçme, cinsel köleleştirme, fuhşa zorlama, hamileliğe zorlama, zorla kısırlaştırma veya benzer ağırlıkta cinsel şiddet eylemleri, herhangi bir gruba veya herhangi bir belirlenebilir topluluğa zulmetme, kaybolan şahıslar, ırk ayrımcılığı, vücuda veya ruhsal ve fiziksel sağlığa ciddi zarara bilinçli olarak neden olacak nitelikteki diğer benzeri insanlık dışı eylemleri kapsamaktadır.

Maddenin (k) bendinde “diğer benzeri insanlık dışı eylemler” denilerek eylem tipleri sınırlandırılmamıştır. Roma Statüsünü imzalayan her devlet Uluslararası Ceza Mahkemesinin yargılama yetkisini kabul etmiştir. Türkiye maalesef henüz UCM’nin yargı yetkisini kabul etmemiştir.

Türk Ceza Kanununun suçları düzenleyen birinci kısmında da uluslararası suçlara yer verilmiştir. Bu kısmın birinci bölümünde soykırım ve insanlığa karşı suçlar, ikinci bölümünde göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçları düzenlenmiştir.

İnsanlığa karşı suçlar TCK'nın 77. maddesinde sayılan fiillerin siyasal, felsefi, ırki veya dini saiklerle toplumun bir kesimine karşı bir plan doğrultusunda sistemli olarak işlenmesidir. Bu fiiller; kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, eziyet veya köleleştirme, kişi hürriyetinden yoksun kılma, bilimsel deneylere tabi kılma, cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı, zorla hamile bırakma, zorla fuhşa sevk etme fiilleridir. TCK’da suçlar tek tek sayılmış, suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereği “diğer benzeri insanlık dışı eylemler” ibaresi madde metnine alınmamıştır. TCK'nın diğer kısımlarında adi suçlar olarak ulusal düzeyde müeyyideye bağlanan bu suçların; siyasal, felsefi, ırki veya dini saiklerle toplumun bir kesimine karşı bir plan doğrultusunda sistemli olarak işlenmesi halinde TCK madde 77 gereğince zamanaşımına tabi olmaksızın daha ağır şekilde cezalandırılabilir.

Bu suçların faillerinin yargılanması için Türkiye’nin Roma Statüsüne taraf olması beklenmemelidir. Bağımlılık yapan madde üreticileri geniş çapta, yaygın ve sistematik bir saldırı aracı olarak;

- uyuşturucu, sigara, alkol, kumar gibi maddelerle insanların yavaş yavaş veya aniden ölümüne sebep olmakta,
- bütün bağımlılık yapan madde kullanıcılarının onurlarıyla oynanmakta,
- onların ikinci sınıf vatandaş sayılmasına sebep olmakta,

- iradelerine çökülerek köleleştirilmekte,
- bilinçli olarak vücuda veya ruhsal ve fiziksel sağlığa ciddi zararlar vermekte,

bu suretle esasen insanlığa karşı suç işlemektedirler.

Bahsi geçen suçlar açıkça yaşam hakkını ihlal etmekle, köleliğe sebebiyet vermekle uluslararası suçlar kategorisine girdikleri için bu suçların failleri Uluslararası Ceza Mahkemesinde bütün dünya önünde yargılanabilmeli ve cezalandırılmalıdır. Dolayısıyla, her tür madde bağımlılığı üreticilerinin iç hukuk mevzuatımıza göre yargılanabilmeleri, yargılamaya yönelik düzenlemelerin yapılması zorunluluğu gelip çatmıştır. İç hukukta yapılacak düzenlemeler, bizi uluslar arası düzeyde konuya ilişkin duyarlılığımızı ve etkilememizi hareketlendirecektir. Hiçbir surette bu zorunluluk ertelenmemelidir.²³

Yazar Atasoy Müftüoğlu'nun şu sözleri ile konuyu tamamlayabiliriz; **“Direnerek; ilahi, insani değerleri, anlamları çoğaltabiliriz. Köleşerek çoğaltabileceğimiz hiçbir şey yoktur. Köleşmek bütün bilgeliklere, insanlık onuruna ve ahlakiliğe veda etmek demektir.”** Yeni Sezai Karakoç'un ifadesiyle **“Kötülükleri bitiremeyebiliriz, fakat iyilikleri çoğaltabiliriz”**.

Her türlü bağımlılıktan uzak yaşamak, özgürleşmek için mücadele etmek sadece bireylerin ve sivil toplum örgütlerinin görevi değildir. Bu sorumluluk akıl ve irade sahibi olarak yaratılmış olan bütün insanlığın, STK'ların, cemaatlerin ve devletlerin omuzlarındadır.

Türkiye Cumhuriyeti İnsanlığa Karşı Suç İşlemiştir

Her tür siyasi, sosyal, ticari ve hukuki atmosferin en yoğun seviyede yaşandığı, gündemin tüm alanlarda bazen günde iki kere bile değişebildiği, baş döndürücü hızla yaşamımızın etkilendiği bir toplumsallık içinde bulunuyoruz. Böylesi bir devinime herhalde başka bir toplumda rastlanamaz. Devininin bu yoğunluğu elbette ki, sivil toplumun sesi ve temsilcisi olan sivil toplum kuruluşlarını etkileyecek, toplumsal değişikliklere neden olabilecek gelişmeleri okuyabilmek ve çözümleyebilmek, hatta yönlendirebilmek için gerekli donanıma sahip olmaya sevk edecektir.

Burada çok önemli gördüğümüz bir gelişmeyi aktarmadan geçemeyeceğiz. Yeşilay Genel Başkanlığı dönemimde ilk 6 ay bağımlılık yapan madde üreticilerinin insanlığa karşı suç işlediklerini seslendirirken, sesimizin bir aksisedasını beklemiştik. Nihayet aklıselim, Sağlık Bakanı Sayın Recep AKDAĞ'ın sesiyle çıkageldi. Ulusal Öğrenci Konseyi'nin 'Dumansız Kampüs Projesi'nin tanıtım etkinliğinde Cevahir Otelde Kızılay ve Yeşilay Genel Başkanlarını plaketle onurlandırdıkları anda bini aşkın öğrenci topluluğuna karşı, o güne kadarki söylemimizi noktası virgülüne tekraren dillendirdi:

---

²³ Arzu BESİRİ, “İnsanlığa Karşı Suçlar Üzerine Bir Araştırma”, Yeşilay Dergisi, Yıl. 86, Sayı. 925

“Bu devlet yıllarca tekelinde tuttuğu sigara ve alkolün satışını teşvik ederek, reklamını yaparak, özendirerek, gençlerimizi ve çocuklarımızı bağımlı hale getirerek; asker ocağında içen içmeyen her askere mecburi bir kilo sigara vererek (almamak emre itaatsizliktir) İNSANLIĞA KARŞI SUÇ İŞLEMİŞTİR”

dedi.

VII. BÖLÜM

MASUMİYET ALGISI VE ÖZGÜRLÜK

Masumiyet (berat-ı zimmet asıldır / suçsuzluk) karinesi, evrensel, aynı zamanda İslam Hukukunun bir kuralıdır. Asıl olan suçsuzluktur. Buna hukukta suçsuzluk karinesi de diyoruz. Bir kötülüğü, bir ifsat ediciliği, birey veya insanlara zarar verici herhangi bir madde veya olguyu; zararını, kötülüğünü, ifsat ediciliğini bile bile bir masumiyet içerisinde sunmak veya onu bir masumiyet kalıbına sokmak ya da onun her türlü tehlikeden azade olmadığını bildiği halde “bu önemli değil, bundan fazla bir şey çıkmaz” gibi takdim etmek, masumiyet algısı oluşturmaktır. İnsanlara en büyük kötülük de masumiyet algısıyla beraber gelir.

Bağımlılık bir ‘beyin hastalığı’dır. Bağımsızlığı tarif etmeye gerek yok ama bağımlılığı tarif etme ihtiyacı var. Çünkü insanlar kendilerinin bağımlı olduğunu bir türlü kabul etmiyorlar. Konumuz sadece sigara, alkol veya madde bağımlılığı değil. Bizim için olmazsa olmaz olan her şey veya onsuz yaşayamadığımız (bu bir madde olabilir, bu bir kişi, bir makam, bir olgu da olabilir) her şey olabilir... Bizim için olmazsa olmaz veya “biz onsuz yaşayamıyoruz” dediğimiz her şey bizim için bir bağımlılıktır. Bu hâliyle baktığımızda tıp, bağımlılığı bir beyin hastalığı olarak tarif ediyor. Yani her bağımlılık bir beyin hastalığıdır.

Aşk da böyledir. Madde bağımlılığı da böyledir. Bir makama olan aşırı sevgi ve bağlılık da böyledir. Gelecekteki hesaplara olan bağlılık, maddi bir şeye bağlılık da böyledir. İnsan kendini ona o kadar şartlar ki, artık onsuz olamayacağını, o hedeften sapamayacağını, onun söylediğinden çıkamayacağını düşünür ve kendini bağımlı tutar. Bu hâliyle baktığımızda bağımlılık bir nevi köleliğe dönüşüyor.

Diyelim ki, akşam karnınız çok acıktı, evde de ekmek yok. Ne yapıyorsunuz? Gidip ekmek mi alıyorsunuz? Genelde almıyorsunuz. “Bir bardak su içeyim, sabaha kadar idare ederim” diyorsunuz. Karnı acıkıp da gece yarısı dışarıya ekmek almaya çıkan insanı pek fazla duymamışızdır. Belki çocukları için çıkabilir.

Fakat bir sigara bağımlısı, alkol bağımlısı veya madde bağımlısı böyle değil. Gecenin bir yarısında bırakın kendisi gitmeyi, çocuğunu gönderip sigara veya alkol aldırabiliyor. Normal zamanda çocuğunu hiçbir yere göndermez, gözünden sakınır. Sorduğunda da canından çok sever çocuğunu. Canı bir yana, çocuğu bir yana.

Peki, gecenin bir yarısında birçok olası tehlikeye rağmen niçin gönderiyor çocuğunu? Çünkü bağımlı!.. Bu bir beyin hastalığı.

Aynı şekilde, bütün dünyada bir teknoloji bağımlılığı oluşturuluyor. Hepimiz teknolojiyi kullanıyoruz. Telefonu amacının dışında kullandığınızda bağımlı oluyorsunuz. Eve gelir gelmez, çorabınızı çıkarmadan parmağınızı bilgisayarın düğmesine takıyorsanız geçmiş olsun. Masumiyet algısı taşıyanların başında teknoloji bağımlılığı geliyor. Hayatı kolaylaştırması nedeniyle neredeyse hayatımızın tümünü işgal etmiş durumda.

İlk Günkü haz

Makam da böyledir... Normal şartlarda, — onu öyle tanıyorsunuz— karıncaezmez, o kadar masum, o kadar müşfik, o kadar saygıdeğer, o kadar sevecen bir adam. Fakat birileri ona bir mevki, makam vaad ediyor veya oraya ulaşabileceğini düşünüyor. Gösterdiği tavırlara bakınca görüyorsunuz ki, o sizin sevecen, o sizin müşfik, o sizin infak edici özellikleriyle tanıdığınız adam olmaktan çıkmış. Niye? Çünkü artık bir yere kilitlemiş, bağımlı hâle gelmiş. Onsuz yapamıyor. Orayı hedefliyor. ‘İlk Günkü haz’. Bağımlılığın en önemli özelliklerinden bir tanesi de ilk günkü hazdır. Mesela aşk böyledir.

Birisi ile göz göze gelirsiniz ve hep o hazzı tatmak istersiniz ve o vuslata kadar veya belki ömür boyu devam eder. Madde bağımlılığı da böyledir. Herhangi bir maddeye bağlanan veya kullanan bir insanda vücut her defasında biraz daha fazlasını ister. Çünkü ilk aldığı hazzı ulaşması için arttırması gerekiyor.

Bir müddet sonra da bağımlı hâle geliyor ve artık beyin hastalığı oluşuyor.

O halde bunlar bilindiği halde niye insanlar hâlâ kendilerine zarar veriyorlar?

Madde kullanımına karşı duyarlı olanlar, gönüllüler zararlarını, sonuçlarını anlatıyor, muhatabı da örneğin “bir nargilemiz var, akşamdan akşama çekiyoruz, bari buna karışma” diyor. Nargile zaten onu gideceği en kötü yere götürmek için yetiyor. Daha başka kötülüğe gerek yok. Veya “sigarama dokunma” diyor. Çok anlamsız bir bağımlılıkla o alana kimseyi sokmuyor. Bu, tam anlamıyla bir bağımlılıktır. Sözün burasında tebliğimizin giriş kısmından sonra açıklamaya çalıştığımız BAĞIMLILIKLAR bölümünde yapılan açıklamalar önem kazanmaktadır.

Her Bağımlılık Özgürlüğümüzü Çalar

Özgürlük Nedir?

Tek Seçeneği İşaretleme / Oylama Özgürlüğü

Dünya Sağlık Örgütü’nün Avrupa Ofisi’nin alkolün zararlı kullanımına karşı (çünkü oralarda alkol haram sayılmadığı için doğrudan alkolle bir mücadele yok. 2000’den bu güne Alkolün aşırı ve zararlı kullanımına karşı bir mücadele var) Polonya’da yürütülen kampanyanın sloganı şu:

“Alkol özgürlüğümüzü çalar.”

Burada alkol bir sembol. Yani “her bağımlılık özgürlüğümüzü çalar”. Yani özgürlüğümüzü sınırlar.

Özgürlük nedir? Özgürlük, insanın bütün bir dünya nimetlerinden herhangi birini, birkaçını veya hepsini işaretleyebilmesi, tercih edebilmesi olarak tanımlanabiliyor. Bir insan bunlardan sadece birini işaretlemeyi özgürlük sayarsa, bir maddeyi kullandığında, birini aşırı sevdiğinde, bir makama kilitlendiğinde, bir hedefe, sadece bu hedefe kilitlendiğinde, ‘tek seçeneği işaretleme / oylama özgürlüğü’ne kavuşmuş(!) olmuyor mu? Tek seçeneği işaretleme / oylama özgürlüğünün hukuktaki karşılığı nedir? Plebisit. Plebisit, tek seçeneği oylama özgürlüğüdür.

Bu durumda insanların, siyasi veya anayasa anlamında değil de günlük yaşamlarında tek seçeneği işaretleme özgürlüğüne ne diyeceğiz? Bağımlılık diyeceğiz. Yani birileri bize diyor ki: “*Bırak bu dünyanın nimetlerini.*” Şu an dışarıya baktığımızda gökte, yerde, suda, tabiatla, ağaçta... Her yerde sayısız imkânlar ve nimetler var. Fakat birileri insanlara diyor ki: “*Bırak onların hepsini, şu maddeyi kullandığında bütün dünya toz pembe olacak, hayaller göreceksin, dertlerini unutacaksın. Tamam, nimetleri var dünyanın ama bu nimetler zaten herkese paylaştırılmış. Sen herkesten daha mutlu yaşayacaksın.*”

Ondan sonra da bünye, alıştırıldığı zaman dilimlerinde, maddeyi hep isteyecek veya belirli zamanlarda belirlenmiş davranışları sergilemek zorunda kalacak. Hep istediği için de başka bir şey yapmaya vakti ve imkânı olmayacak. İşte buna bağımlılık diyoruz.

Peki, kendisine dayatılan tek seçeneği oylama özgürlüğünü, 1982 Anayasası’nı, plebisiti kabul etmeyip karşı çıkan aydınlarımız, kendilerine ve bilgilendirmekle, aydınlatmakla sorumlu oldukları halka tek seçenek olarak sunulan sigara, nargile ve sair bağımlılık yapıcı maddeleri ve davranışları nasıl değerlendiriyorlar? Bu bir yönüyle plebisit değil mi? Kendilerini özgür hissedebiliyorlar mı sahidene? Bazıları “*ben bağımlı değilim, istediğim zaman bırakırım*” diyor. Birçok kişi böyle düşünüyor. Sigara bağımlıları (tiryaki veya alışkanlık kavramlarını, masumiyet algısı oluşturdukları için bilerek kullanmıyoruz) “Sigara bırakmak kolay mı değil mi?” sorusuna, “çok kolay, ben yüz kere bıraktım” cevabını verirler. Tabii ki devam ederler: “Fakat yüz birinci defa başlamışım”. Normalde, insanlar bağımlı olduklarını kabul etmiyorlar. Bu da bağımlılıklar konusunda oluşturulmuş ‘masumiyet algısı’nın bir eseri olsa gerek.

VIII. BÖLÜM

HUKUK BİLİNCİ

Yaşam Hakkının Kutsallığı – Sabitelerimiz

İnsan fitrat olarak bireysel ve toplumsal özellikleriyle yaratılmıştır. Bu özellikleri nedeniyle ki yaşam hakkı, ‘öteki’nin yaşam hakkı ile birlikte var olabilen ve kullanılabilen bir haktır. Hiçbir insan tekinin yaşam hakkını tek başına kullanabilmesi mümkün değildir. Bireyin tabiatla varolabilmesi ve yaşayabilmesi, insan fitratı ve tabiat kanunları gereği, ‘öteki ile birlikte’lik şartına bağlanmıştır. Aksi hal insanın varlık nedenine aykırılıktır. O halde insan, yaşam hakkına saygı gösterilmesi için hem kendisinin hem de ötekinin yaşam hakkına saygı göstermelidir. Bu bir tabiat kanunu olması nedeniyle insanın en önemli sabitelerinden biridir.

Yaşam hakkı bizim için kutsal ise, bu hakkımıza bizim etrafımızdaki insanlar da ulaşmadıktan sonra, yani hemen en yakınımızdaki insanlardan başlayarak, bütün çevremizdeki insanlar yaşam haklarını kullanabilir hâle gelmedikten sonra bizim yaşam hakkımızı kullanabilmemizin imkânı yoktur. Peki, biz başkalarının yaşam hakkını kullanmalarını sağlayabiliyor muyuz?

Biz insanız, insani değerlerimiz var ve bu insani değerlerimizin çok büyük bir kısmı İslâmi veya farklı inançlarımızdan, yani inançlarımızın sabitelerinden geliyor. O sabiteler bize bir birey olarak *'kendine zarar vermemek'* gibi bazı görevler yüklüyor. Bir de *'başkasına / ötekine zarar vermemek, hatta paylaşmak'* gibi toplumsallık yanımız var. İnsanın toplumsallık yanını ortadan kaldırdığınızda geriye sadece birey, hakları olan fakat sorumlulukları olmayan bir birey kalıyor ki, bu tür sorumsuzluk hali insan onuruna yakışacak bir durum değildir.

Türkiye'deki Müslümanlar veya dünya Müslüman aydınları ve dahi, sair din ve ideoloji mensubu insanlar, ne zaman başkalarının yaşam hakkını düşünerek kendi yaşam haklarına sahip çıkacaklar.

Dünyadaki aydınların kahir ekseriyeti bağımlılıklar konusuna hep sağlık yönüyle baktılar. Hem ezilen, horlanan insanlardan, küresel emperyalizmden, uluslar arası sermaye şirketlerinin insanların özgürlüklerini çaldıklarından, onların iradelerine çöküp ifsad ettiklerinden bahsedeceğiz, hem de onların bitini kanlandıracağız. Onlara parasal destek vereceğiz. Coca-Cola içmüyoruz, Amerikan şirketi diyeceğiz, ama Marlboro içeceğiz. Veyahut Marlboro içmüyoruz ama yerli sigara içiyoruz. Yerli alkol kullanıyoruz veya insanları ifsat edici herhangi bir şeyi, parasal olarak veya moral olarak destekliyoruz. Bu çelişkileri bir şekilde aydınlarımızın önüne somut olarak koymamız gerekir.

İnsanlık Onuru

“Karşı çıkmadığımız şey aslında desteklediğimiz bir şeydir” sözü tam da bağımlılıklara karşı duruşumuzla ilgili olarak söylenmiştir denilebilir. Bir başka ifadeyle, eğer mahallede yangın varsa ve biz bu yangını söndürmüyorsak, söndürme iradesini göstermiyorsak, o yangını körüklüyoruz demektir. Çünkü insan olma onuru, insan olma erdemi o yangını söndürmek için gayreti gerektirir. Zira o yangın bizim evimizi de yakacak. Burada sarı öküz, kınalı öküz hikâyesi de hatırlanmalı. Peki, bu yangına karşı duyarsız bir insanın o toplum içerisinde erdeminden veya onurundan bahsedilebilir mi? Unutmamak gerekir ki, insanlık onuru ertelemeyi de kabul etmez.

Bu ülkenin 11-13 yaşındaki kız – erkek çocukları çakmak gazı soluyarak, yenilerde de bonzai kullanarak ölüyor. Kimin çocukları bunlar? Ayşe Hanım'ın kızı, Mehmet Bey'in oğlu...

Hayır, öyle değil... Kimin evine girmez bu maddeler? Veya AMATEM merkezlerinde, Toplumsal Ruh Sağlığı Merkezlerinde 12-13 yaşında çocuklar bağımlılık tedavisi görüyor. Kimin çocukları bunlar? Sokaktaki çocuklar. Taciz edilen, tecavüz edilen, ırzına geçilen çocuklar. Mendil satıp para kazanmaya çalışan çocuklar. Orada burada, sokakta, köprü altında yatan sokak çocukları...

Bunlar kimin çocukları? Bizim çocuklarımız da olabilirdi, olabilir de, Allah korusun. Eğer ‘öteki’ için bir şey yapmazsak...

İnfak – Ötekinin Hakkı İçin

İnsanlar Toplumsal bir yarayı iyileştirmek için infak ederler. Bir toplumsal yara vardır, erdemli insanlar infak ederler. Komşunuzun alkolik olması bir toplumsal yara değil mi? Birilerinin çocuğunun uyuşturucu bağımlısı olması?

Bırakalım onu, içinde bulunduğumuz global veya yerel sistemin, toplumları ifsat ediyor olması bir toplumsal yara değil mi?

Bu ülkenin insanlarından bazıları, Müslümanlar ve sair ideoloji sahipleri bu ifsad edici sisteme karşı değiller miydi bir zamanlar? Nüfus kâğıtlarını yakmadılar mı? Kapitalizm’in oyuncacı olmamak için bankayla iş yapmamayı, çek defteri kullanmamayı yeğlemediler mi? Son yıllarda da tüketim ekonomisine muhalif olarak tüketici haklarına sahip çıkmadılar mı? Hasta hakları, gıda güvenliği ve sair en genel insan hakları ihlallerine karşı duyarlılık gösteriyorlar. Geçmişteki toplumsal yaralar ile bugünkü toplumsal yaralar arasında fark yoktur, sadece çeşitlilik vardır. Kaldı ki bağımlılıklar dünün de problemi idi, bugünün de, yarının da problemi-dir.

Değişik isimler altında STK’larda toplumsal kuruluşlarda görev yapan arkadaşlarımız, ötekinin hakkını ararken kendine zarar vermeyi nasıl akıllarına uygun bulabiliyorlar? Birileri birilerine zarar veriyor, mülteci haline getiriyor, işkence ediyor, zulmediyor. Ve biz o zararları gidermeye çalışıyoruz. Örneğin yardım kuruluşlarında ve hak ihlalleriyle mücadele eden kuruluşlardaki duyarlılık ve gönüllülerin gayretleri bu yöndedir.

Bu saydıklarımız hep İnsan Hakları mücadelesi. Hep ötekinin hakkı için duyarlılıklar. O halde bu insanlar kendi haklarının ihlal edilmesine nasıl müsaade ediyor? Yani biz insanları sadece bir silahlı zulümlerden mi koruyoruz?

İnsanları ve kendimizi bağımlı olmaktan korumak gibi bir yükümlülüğümüz yok mu? İnsanları sömürüden engellemek için bir yükümlülüğümüz yok mu?

Dünyada her yıl 5-6 milyon civarında, Türkiye’de 120 bin kişi sigaraya bağlı hastalıklardan ölüyor. 70 bine yakın insan da alkole bağlı hastalıklardan ölüyor. Her gece saat 12’yi vurduğunda ortalama 328 kişi (ki her yıl bu sayı artıyor) sigaraya bağlı hastalıklardan ölmüş olacak. Bu bizi ilgilendirmiyor mu? Ailesinde kanserden ölmeyen kimse var mı? Ya da kaç kişi var?

Bu ülkede erkeklerin %49,5’i, kadınların da %21,3’ü —ki ortalaması %33’lere geliyor— sigara bağımlısı. Erkeklerin üçte biri, kadınların da altıda biri sigaraya bağlı hastalıklardan ölüyor. O halde tüm bu olumsuzluklara karşı duyarlılıklarımız bir infak gibi zihnimizi ve eylemlerimizi doldurmalı, infak bilinci içinde kendimize ve çevremizdekilere iyilikler yapmalıyız. İnsanlığı felakete sürükleyen bağımlılıklarla mücadele infak anlamında en güzel eylemlerimizden biri olmalıdır ve olacaktır.

Hangi Devlet?

Bu toplumsal faciayı kim önleyecek?

Devlet değil mi?

Hangi devlet? Ciğeri sıkıp katran göstererek insanları sigaradan alıkoymaya çalışan devlet. Beklenti bu?

Çoğumuzun hoşuna gidiyor. “Ne güzel bak, Sağlık Bakanlığı acayip kamu spotları yapmış” diyorlar.

Ne olmuş yapmışsa? Bizim sorumluluğumuz elimizden almış mı? Aynı devlet Millî Piyango ve benzeri on bir dalda şans oyunları oynatırken ve bu toplumun bütün çocuklarını ve gençlerini ifsat ederken, biz o devletin sadece ciğeri sıkıp katran çıkarmasıyla nasıl yetinebiliriz? Bu nasıl bir aydın bilinç?

Aynı devlet alkolsüz bira adı altında 5-6 yaşındaki çocuklara sunulmuş ve marketlerin raflarına konmuş bir içeceği gıda kodeksine alarak meşrubat statüsüne koyduğu zaman hiç aklımıza bir şey gelmiyor mu? Bizim yapacağımız bir şey yok mu sahidin burada?

İçinde biliyoruz ki binde 26 promil alkol var ama ismi alkolsüz bira. Ne düşünüyor şimdi bize?

Bağımlılık üreticileri servetlerine servet katıyorlar. Sadece serveti götürmüyorlar, bizim geleceğimizi götürüyorlar. Biraya geçişin kapısı olarak alkolsüz birayı icat etmiş. Devlet de bunu gıda kodeksine almış. Öyle bir şeyi almış ki gıda kodeksine, toplu taşıma sürücülerinin promil tavanı binde 20. Yani bir otobüs sürücüsü yolda giderken alkolmetreyi dayadıklarında binde 20'nin üzerinde alkollü görülürse ehliyetine el konuluyor. Mevzuat böyle. Peki, onun altı puan yukarısı, binde 26 promil alkollü alkolsüz(!) birayı içenler?

Toplu taşıma sürücüsü %020 promil alkolle sarhoş oluyor, çocuklarımız %26 promil alkol ile sarhoş olmuyor, onlar daha dirençli öyle mi? Kim bunu yapan? Sağlık yönünden bağımlılıklara karşı mücadele(!) eden devlet.

Şans oyunlarını, vergisi verildiği için kumar statüsüne sokmayan kim? Devlet. Yani “vergilendirilmiş kazanç kutsaldır” diyerek şans oyunlarını kumardan çıkarıp kendisi oynatan devlet. Aydınlarımızın sorumluluklarını ciro ettiği devlet.

Öğretmenler okullarda şans oyunlarının / kumarın zararlı olduğunu anlatacaklar, çünkü Anayasa emrediyor. Milli Eğitim Temel Kanunu emrediyor. Anlatıyor ve çocuk da gülüyor, okulun alnındaki yazıyı gösteriyordu: “Milli Piyango İlköğretim Okulu”.

İçkinin zararlarını anlatıyor öğretmen olarak. Çocuk okulun üzerindeki “Efes Pilsen İlköğretim Okulu” yazısını gösteriyordu. Adana'da hala bir ilkokulun ismi Efes Anadolu İlköğretim Okuludur.

Spora yönlendiriyorsunuz, “Efes Pilsen Spor Okulları” vardı. Türkiye'de bütün erkek çocukları futbolla yatıp kalkıyor. Spor Toto Süper Ligi var. Spor Toto Süper Ligi ne demek? Spora

kumarı bulaştırmak demektir? Kim yapıyor, sorumlusu kimdir? Bağımlılıklarla mücadele eden devlet. Çok inandırıcı mücadele...

Cumhurbaşkanlığı Bisiklet Turu'nun iki önemli sponsoru İddaa ve Sportoto. Cumhurbaşkanlığı At Yarışını anlatmaya gerek var mı?

Hatta uyuşturucu baronu olarak hüküm giymiş insanın adına okullar var. Bir başka deyişle, uyuşturucudan, insanlığı felakete götürmekle sağlanan gelirle okul v.s. kurumlar yaparak harır işlenebileceğini öğütleyen Milli Eğitim Bakanlığı ve yargı.

Neyse ki 2012 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ile yapılan görüşmem sonunda sayıları 43 olan Milli Piyango okul ve yurtlarının isimleri, Van Depremi'nde ölen öğretmenlerimizin isimleriyle değiştirildi. O okul ve yurtlarda öğretmenlerimizin isimleri kıyamete kadar yaşayacak.

VIII. BÖLÜM

HUKUKÇULAR - İNSANLIĞA KARŞI SUÇLAR

Gelenen noktada Türkiye'de bağımlılıkların en önde sorumlusu devlet olduğu gibi, bağımlılıklarla mücadelede en büyük sorumluluk yine devlete düşüyor. Bunun yanı sıra bağımlılıklardan sorumluluğun adını dahi henüz koyamamış bulunuyoruz.

Bir ülkede insanların, dünyada insanlığın geleceğini karartan, felakete sürükleyen, insanları bağımlılaştırarak köleleştiren bir olgu var ise, bunun adını koyacak olan da başta hukukçulardır. Peki, hukukçular bu olgunun adını koyuyorlar mı? Hukukçular, hukuk üretiyorlar mı?

Hukukun üretildiği ülkelerde, hukuka ve özgürlüklere aykırı konumlanmaların adı konulur. Ancak bağımlılıklar konusu, kapitalist ekonomilerin zorlamasıyla hep geçirtilmektedir. Bağımlılık yerine ülkemizde de olduğu gibi çoğu zaman 'alışkanlık' ve 'tıryakilik' gibi 'masumiyet algısı' oluşturan tanımlamalar kullanılmaktadır. Sermayenin zarar görmemesi gerektiği inancı, insanlığın geleceğini karartmaya devam ediyor.²⁴

Hukuk alanda üretilir. Konumuz bağımlılıklar olduğuna göre bu alanda da hukuk, bağımlılıklarla mücadele alanında üretilebilir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, ülkemizde siyasi partilerin ve iktidarların programlarında bugüne kadar bağımlılıklarla mücadele anlamında bir başlık dahi bulunmamaktadır. Bağımlılıklarla mücadele sadece sağlık alanında ve sadece sağlık dili kullanılarak yapılmaktadır. Hatta bağımlılıklarla mücadele eksenli kurulmuş ve faal STK'larımız bile sadece sağlık dili kullanmaktadırlar. Böyle olunca da bu güne kadar bağımlılıklar alanında gözle görülür bir ilerleme sağlanamamıştır. Hâlbuki şunu gayet iyi bilmemiz gerekirdi: Her türlü mücadele, üstelik çok çeşitlendirilmiş bağımlılıklarla mücadele sadece tek bir alanda değil, topyekûn mücadele mantığı ile yapılabilir. Hatta bu topyekûn mücadele, insanlığı bağımlılaştırarak köleleştiren, bu eylemi de insanlığa karşı savaşa dönüştüren bağımlı-

²⁴ Bir Hocamızı ziyaretimizde, misafiri olan Hollanda'lı meşhur bir hukukçu ile bağımlılıklarla ilgili konuşma fırsatı bulmuştuk. Bağımlılık üreticiliğinin insanlığa karşı suç oluşturması görüşümüzü ifade ettiğimizde, bize böyle bir düşüncenin / girişimin 'serbest ticaretin' önünü kesebileceğini söylemişti.

lık sektörüne karşı savaş kuralları²⁵ ile sürdürülebilir. Bu kurallar bütünü hem hukukla ilgili-
dir, hem de sonuçları itibariyle hukuki sonuç doğurur.

İnsanlığa Karşı Suçlar Suç Kategorisi

Ulusal ve uluslararası hukukta bir suç kategorisi vardır: İnsanlığa Karşı Suçlar.

Her türlü taciz, tecavüz, işkence, terör, soykırım, insan - köle ticareti ve yenilerde nefret suç-
ları... Bunların hepsi İnsanlığa Karşı Suçlar kategorisine sokulmuş.

II. Dünya Savaşı'ndan önce böyle bir suç kategorisi yoktu. Bu suçların mağduru, mazlumu
olan halkların —ki bunlar hep Üçüncü Dünya Ülkeleri— gayretleriyle Birleşmiş Milletler'de
büyük devletlere rağmen bu suç kategorisi isim olarak, mahiyet olarak kabul ettirilmiş.

Sonra bunun alt eylemleri, bu saydığımız suçlar olarak tespit edilmiş ve bu kategoriye sokul-
muş ve denmiş ki: İnsanlığa karşı suçlarda zamanaşımı yoktur. Yani, suçun mahiyetinin va-
hametini göstermek için ve sonucunu da bu vahamete bağlayarak bir kategorik suç ve bunun
alt eylemleri, yaptırımları oluşturulmuş.

Dünyada ve Türkiye'de hukukçular insanlığa karşı suçları biliyor. Akademisyen veya pratis-
yen anlamda bunu bilmeyen hukukçu yoktur. Saydığımız 6-7 tür suç var. Bunların toplamın-
dan etkilenen insanları tahmin edelim. Soykırım, işkence, insan ticareti, terör, taciz ve teca-
vüz... Her yıl iki - üç milyon insan bu suçlardan etkileniyor dünyada.

Aynı şekilde sadece sigaraya bağlı hastalıklardan bir yılda 6 milyon insan geçen yıl öldü. Bu
sene 7 milyon bekleniyor. Alkole bağlı hastalıklardan iki buçuk milyon insan öldü, bu sene üç
milyon bekleniyor.

Birileri, birilerini taciz ediyor, tecavüz ediyor, işkence yapıyor, soykırım yapıyor, zamanaşı-
mına tabi olmayan en ağır suçu işlemiş oluyor. Genellikle de (büyük devletler ve onların ko-
rumalarındakiler hariç) bu suçların karşılığını görüyor veya kural olarak görmesi gerekiyor.

Fakat birileri, bütün dünya insanlığını tedricen öldürüyor, ancak bu eylemin karşılığını kimse
söylemiyor bile. Niye söylemiyor? Zira bağımlılık oluşturmanın suç olduğu kimsenin aklına
gelmiyor veya gelse bile telaffuz etmekte zorlanıyor. Telaffuzdaki zorluk, bağımlılık üretimi
bakımından uluslararası şirketlerin ve devletlerin tasallutundan korkulduğu için. Satış, pazar-
lama ve reklam yönünden de ticari kaygılar yürürlükte. Hollanda'lı hukukçunun tepkisi de bu
yüzdendir. Bir de kullanıcılarla yakın ilişkiler, bu telaffuzu ve fikir üretimini engellemektedir.
Tabii ki, burada devletlerin 'yanlış yapmaz' anlayışı da etken rol oynamaktadır. Ayrıca, dev-
letlerin bağımlılık oluşturan maddelerden elde ettiği gelirin de payı büyüktür. Kaldı ki Türki-
ye'de devlet yıllarca sigarayı, alkolü —tekel anlamında— üreterek, satarak, pazarlayarak,
reklamını, özendirmesini yaparak bir masumiyet algısı oluşturmuştur.

Bir madde dünyada 6 milyon insan öldürüyorsa veya benim ülkemde 120 bin kişiyi bir yılda
öldürüyorsa bu eylemin karşılığını kavramsal olarak bizim bulup söylememiz gerekir. Hu-

²⁵ CLAUSEWITZ, Carl Von; SAVAŞ ÜZERİNE.

kukçu bilinci bunu gerektiriyor. Ve burada adını bir kere daha koyalım: Bunu söyleyelim: “Bağımlılık üretmek, insanlığa karşı suç işlemektir” diyelim.

Bütün bir insanlığı hedef alan, bu topraklardaki insanları da hedef alan ve öldüren sigaranın üzerine “katildir” diye yazan da devlet. Fakat aynı devlet başka katilleri es geçiyor. Alkolü, şans oyunlarını / kumarı es geçiyor. Yasalar yapıyor, ancak denetleme yapamıyor. Denetleme yapacak kamu kurumlarının yetkililerin büyük bir kısmı bizzat kendisi bu maddelerin kullanıcısı durumda. Tüm bu bağımlılık üreticiliği hepsi insanlığa karşı işlenmiş suçlar. Bu kategoriye girmesi gerekir. Kim yapacak bunu? Nitekim yukarıda da alıntıladığımız gibi bir sağlık bakanı çıkıp, “**Devlet insanlığa karşı suç işlemiştir**” diyebiliyor. Sadece bu kadarı için, ne mutlu bize mi diyeceğiz?

Sosyal Sorumluluk - Allah Korkusu

Kamunun kumar sektöründeki şirketlerin yöneticilerinden biri, “Benim 3,7 milyar cirom var. Sosyal sorumluluk anlayışım olmasa ciromu 3-5 kat artırırım” diyor. Sosyal sorumluluk anlayışı ne demek? Yani “benim sosyal sorumluluk anlayışım var” dediğimizde ne kastediyoruz? Allah korkusu. “Benim sosyal sorumluluk anlayışım var, yani ben kendime bir engelleme yapmak istiyorum.”

Niye? Aklıma erdemlilik geliyor, aklıma sabitelerim geliyor, aklıma inancım geliyor. Onlar sosyal sorumluluk oluşturuyor.

O halde soru şudur:

Bu sosyal sorumluluk anlayışınız (Allah korkunuz) niye 3,7 milyardan başlıyor? 2,7 milyardan başlamıyor? Niye 1 milyar iken başlamadı Allah korkunuz da, gelir tavan yaptığında başladı? Kapısında +18 yazan şans oyunları bayilerinin önünde 12-13 yaşında çocuklar kumar oynadığı zaman niye aklınıza gelmiyor sosyal sorumluluk – Allah korkusu?

Üstelik reklam yapıyorsunuz, teşvik ediyorsunuz, özendiriyorsunuz, televizyonlarda reklam ve çekiliş yapıyorsunuz, spora, eğitim - öğretime kumarı bulaştırıyorsunuz, bahis bulaştırıyorsunuz.

Bir yere geliyor, akşam yattığımızda “Eyvah ben ne halt ettim, ben Allah’tan korkuyorum. Bunu 3,7’de bırakayım” diyorsunuz. Siz bıraktığınız için değil, o orada kalmış zaten.

Bir şey daha var. Biliyor musunuz, bu şirket yöneticilerinin çoğu dini vecibelerini de yerine getiren insanlar. Burada belki de “muhafazakârlık” sorgusu yapmak gerekir. Bu da başka bir yazının konusu.

Bu milletin askerine bedava bir kilo sigara istihkakı çıkararak devlet değil mi? Evet, devlet sigaranın her tarafını buzluyor, görüntüsünü yok ediyor ama alkolü resmen parlatıyordu. Yazılı basında reklamını serbest bırakıyordu. Şimdi ise televizyonda reklam amaçlı görüntüsü yasak, dizilerde filmlerde şakır şakır serbest. Niye? Çünkü orada marka görünmüyor. Algıya bakar mısınız? Bu memleketin alkol piyasasında herkesin payı belli değil mi? Belli. Üzerinde marka yazmayan şişe Behzat Ç.’nin önünde duruyorsa, her üretici ondan kendi payına düşeni alıyor.

Önemli olan burada alkolün parlatılmasıdır. Mutlaka biranın markasının gösterilmesi gerekmiyor. Bir bira şişesi varsa, Türkiye'deki bira sektörü kendi payına düşeni alıyor. Bunu bil-meyecek kadar aptal değil bu insanlar.

Milli Eğitim, bu ülke insanının kadim kültürünün bir şekilde eğitim mevzuatına yansıtılması anlamını taşıdığı halde, Milli Eğitim Bakanlığı bürokratları sosyal sorumluluk bilincini kuşanmakta ne hikmetse sınıfta kalıyorlar. Milli Piyango çekilişleri, TRT Genel Müdürü ile görüşmemizin akabinde 2012 yılından bu yana TRT'de yapılmıyor. 2013 yılında Kahramanmaraş Üniversitesi salonlarında, 2014 yılında da Milli Eğitim Bakanlığı Şura salonunda yapıldı.

Kültür Bakanlığı, bu topraklarda yaşayan insanların kültür birikimlerini ortaya çıkarmak ve onları korumakla görevli iken, 2013 ve 2014 yıllarında bira markalarını projelerinin sponsoru yaparak veya bira markalarına, etkinliklerine (Octoberfest) sponsorluk destekleriyle kültürümüze üstün hizmetler(!) vermeye devam ediyor.

Tüm bu örnekler, bürokrasimizin ve siyasetçilerimizin sosyal sorumluluk anlayışlarına önemli örnekler olarak kayıtlara geçmiştir. Böylesi bir aymazlıkla, devletin bağımlılıklarla mücadele edemeyeceği açıktır.

Bu beden benim mi?

İnsanların bir kısmında, “Bu beden benim, bunu tepe tepe kullanırım. Yakarım, yıkarım, atarım, intihar ederim, keserim, içerim, hasta ederim, öldürürüm, yaralarım, onursuz hâle getiririm, kimse bana karışamaz” algısı var. Böyle bir özgürlük olabilir mi? Hangi hukuk sistemi insana kendine zarar verme özgürlüğü tanıyor? Dünyada böyle bir sistem yok. O hâlde kendine zarar verenlerin hepsi içinde buldukları ve diğer bütün hukuk sistemlerine aykırı davranmış olmuyor mu?

Hukuk mesleği açısından da bakalım: Bütün dünya hukuk sistemlerine aykırı bir şekilde kendine zarar verecek, sonra da ben hukukçuyum diyecek! Hukuk sistemleri, herhangi bir suç işleyene ceza vermiyor mu? Peki, bu düşüncenin sonuçlarına kim ceza verecek? Bu düşünce de değil, eylem hâline gelmiş.

Haydi, birisi şimdi intihara kalksın şurada, ne yaparız? Engel oluruz. Çekip alırız oradan gücümüz yettiğince. Devlet engel oluyor, biz de engel oluruz. Niye engel oluyoruz? Böyle bir görevimiz mi var? Aslen var tabii. Bu bir insani görev. Yaşam hakkı kutsal. İnsani olmak, yaşam hakkına saygı göstermek, daha da ötesi o yaşam hakkını kullanabilmesini sağlamaktır. İnsanlık onuru budur.

Peki, insan, madde kullanarak vadeye yayılmış bir ölümü nasıl tercih edebilir? Var mı böyle bir özgürlüğü? Hayır. O halde hukukçuların bunun karşısında söyleyecek bir sözü olmalı. Niye hukukçular (içen içmeyen, kullanan kullanmayan fark etmez), bunun literatürünü, retorüğünü, bunun hukuksal dayanaklarını oluşturmazlar? İstemedikleri için mi? Hayır! İsteyemedikleri için. İstememek başka şey, isteyememek başka şey. Yapmamak başka, yapma iradesini kullanmamak başka bir şey. Hukukçuların da iradelerine çöküldüğü pek aşikâr. Hukukçular, görece olarak özgürlüklerine pek düşkün olduklarını söylemezler mi? O halde gelinek nokta-

da, bağımlılıkların köleşmeyi, bağımlılık üretmenin köleşirmeyi sonuçladığı dünyamızda hukukçuların çözüm önerileri olmalı.

Yapmadıklarımızdan da sorumluyuz

Mağdur ve Mazlumlar

“Sadece yaptıklarımızdan değil, yapmadıklarımızdan da hesaba çekileceğiz.”

Yaptıklarımızdan hesaba çekileceğimizi herkes biliyor ama yapmadıklarımızdan dolayı da hesaba çekileceğimizi zaman zaman unuturuz. Allah bir yandan “Bunu niye yaptın?” diye hesaba çekecek doğru, ancak “bunu niye yapmadın?” diye de hesaba çekecek. Topluma öncülleriyle öncülük edecek aydınlarımız nerede? Bu ülkenin Müslüman hukukçuları nerede?

Milyonlarca insan tedricen kendini öldürüyor. Bazıları da altın vuruşlarla, hemencecik öldürüyor. Bağımlılık bugün dünyanın en büyük tehlikesi. Nükleer savaş bugün bu kadar büyük bir tehlike değil. Orada karşılıklı bir caydırıcılık var. Kimin silahı kiminkinden fazla belli değil. “Ben on tane atarım ama bir tane yiyince de benimde imanım gevrek” veya “iki desti çarptığında biri kırılırsa diğeri de çatlar” diye düşünüyor devletler.

Peki, bağımlılık tehlikesi böyle mi? Bunun güçlü bir tek tarafı var; o büyük uluslar arası şirketler, tröstler, devletler. Karşılarında kimler var? Bireyler var. Tek tek birey iradeleri var. Hangi bireyler? Masum, mazlum ve mağdur, bağımlılaştırılmış, iradelerine çökmüş, köleşirilmiş bireyler. Bakın hâlâ hukuk sistemi bu insanların mağdur ve mazlum olduğunun tespitini yapmadı. Devlet, bağımlıların mağdur ve mazlum olduğunun tespitini yapmadı. ABD’de zaman zaman sigara üreticilerine açılan bireysel davaların dışında bir gelişme henüz yok.

Peki devlet yapmadı, aydınlar, Müslümanlar yaptı mı? Tarikatlar, cemaatler, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları bağımlılığın, bağımlılık üretmenin adını koydular mı?

İktidar partisinin hükümet programını — dördüncüsü de dâhil olmak üzere— inceliyoruz, geriye doğru da önceki iktidarlara gidiyoruz, bağımlılıkla ilgili kelime dahi geçmiyor. Peki, 30 milyar vergi topladığın bir sektörün sana 90 milyar zararı varken bunu nasıl hükümet programına koymuyorsun? Vergi koyduğun bir maddenin sana geri dönüşü üç misli zarar olduğu hâlde, hükümet programına bununla mücadeleyi niye koymuyorsun?

Aklına gelmiyor. Niye gelmiyor? Çünkü o zihin de mağdur ve mazlum. Bakın yeni bir şey söylüyoruz: Onu yapmayan zihin de mağdur ve mazlum. Devletin, iktidarların, bürokrasinin iradesine de çökmüş.

Aynı şekilde, devlet ne kendi vatandaşıyla alakalı —hukuki, siyasi veya sosyal— bir tedbir alıyor, ne de tedbir düşünen zeminlere katkı yapıyor. Sadece biz değil toplumun bütün kesimleri şikâyetlerini, mağduriyetini, mazlumluğunu dile getiriyor. Bir gün bu bürokrasi veya bu siyasetçi çıkıp da: “Hayır! Yanlış söylüyorsunuz.” demiyor. O halde, “Doğru söylüyorsunuz” dediği veya sessiz kalarak doğruladığı bir konuyu niye gündemine almıyor? Sadece yasa yapmakla işlerin hallolacağını sanıyor. Tedbirleri ve yasakları uygulamıyor, denetim yapmıyor.

Ya bizler? İçimizden çıkan, beraber yurttta kaldığımız, okulda dirsek dirseğe verdiğimiz, evlerde beraber yatıp kalktığımız, kahvede beraber oturduğumuz arkadaşlarımız bürokrasiye veya siyasete gittiğinde; devleti kumarbaz yapan, çocuklarımızı kumarbaz veya ayyaş yapan uygulamalara karşı, ya da buna vesile olan her türlü bağımlılığa karşı sosyal devlet anlayışıyla tedbirler almaları gereken konuma geldiklerinde onları uyarıyor muyuz? Uyardık mı? Hukukçu olarak bunlara karşı bir şey ürettik mi? Hayır.

Yaptıklarından olduğu kadar yapmadıklarından da sorumlu sayılacak siyasetçiler, bürokratlar, tüccarlar, sivil toplumcuların mazereti ne? Onlarla birlikte, hukukçular olarak en azından kavramsal bir mücadele yürütüyor muyuz? Bırakalım eylemselliği, bağımlılıklarla mücadele konusunda kavramsal mücadele var mı Türkiye’de?

IX. BÖLÜM

FARKINDALIK – GÖREV – GELECEK TASAVVURU

İnsanlık Onuru Farkındalıkla Başlar

İnsanlık onuru “Farkındalıkla” başlar. İnsanlık onurunun kapısı farkındalıktır. Farkında olmadan nasıl direneceğiz? Nasıl güveneceğiz? Nasıl mücadele edeceğiz? Önce farkına varacağız, tehlikeyi göreceğiz. Konu ne olursa olsun bir farkındalık gerekecektir.

Farkındalık zaten duyarlı insanları ayırıştırır. Önce o kötülükten ayırır, sonra o kötülüğün karşısına geçer ve sonra da o kötülükle onunla mücadele ederiz. Sonra o alandaki insanları kazanmaya başlarız. Sonra da o kötülüğe gidişi engelleriz, bir nevi koruyucu hekimlik yaparız. “Felaketten Önce” deriz.

Bunların hepsi farkındalıkla başlayan ve insanı onurlu kılan duyarlılıklardır. Peki, hukukçuları onurlu kılacak olan nedir? Bu kavramsal mücadeleyi yerine getirmeden, bunu eylemselliğe dönüştürmeden hangi hukukçu zihninden bahsedebiliriz? Bahsedemiyoruz. Zira “Düzene Uygun Kafalar Nasıl Oluşturulur?”a geleceğiz. Her siyasi sistem kullanabileceği insanları, yani tebaayı oluşturur. Çünkü hayatiyetini sürdürmek için kendi teorisine ve pratiğine uygun insanlar gerekir. Bunun için de bir eğitim sistemine ihtiyaç duyar. Aslında öğretim sistemi olması gereken sisteme de, “Millî Eğitim” diyor.

Eğitim adam yapmak demektir, şekillendirmek demektir. Kabiliyetleri yöne/l/tmek, yönlendirmek demektir. Öğretimse bilgilendirmek demektir. Sistem bilgilendirmiyor. Sistem eğitiyor, adam yapıyor. Köşeli, yuvarlak, dikine, enine, boyuna, sekiz köşe, on köşe...

Hâlâ zihin kodlarımız devletin bizi eğittiği yönde gidiyor. İşte masumiyet algısının altında yatan neden budur. Onun için zararlı olduğunu bildiğimiz hâlde karşısına geçmiyoruz. Çünkü masumiyet algısı var.

Masumiyet algısını kim pompalıyor? Sistem, ulusal ve uluslararası sistem. Sonuçta, burada sistemli bir düşünce, sistemli bir köleleştirme var. Peki, bireysel veya toplumsal zeminler olarak bizim sistemli düşüncemiz olmayacak mı? Buna karşı bir argüman geliştirmeyecek miyiz?

Hâlâ gelişmiyor işte. Geliştirenler de yalnız kalıyor, yalnız bırakılıyor. Allah Resulü bir gün Mekke’de yüksek bir yere çıkıyor ve çağırıyor herkesi: “Ey Haşimoğulları, Ümeyyeoğulları, Abbasoğulları...” herkes gidiyor “Muhammed yeni bir şey söyleyecek” diyerek... Onlara soruyor: “Şu dağın arkasında çok büyük bir düşman var ve sizin üzerinize doğru geliyor desem inanır mısınız?” “Sen Muhammedü’l Emîn’sin, inanırız tabii ki” diyorlar. “Peki, o zaman size bir tehlikeyi haber veriyorum, şu yapıp ettiklerinizden dolayı Allah’ın azabı yakındır.” Bunun üzerine müşrikler: “Kör olası, bunun için mi çağırdın bizi buraya?” Bu zamanda insan hakları aktivistleri de aynı konumdadırlar.

Kime sesleniyoruz biz? Fe eyne tezhebun... Bu gidiş nereye? “Yaşam hakkı kutsal” diyoruz. “Önce senin, sonra benim yaşam hakkım” diyoruz. “Sen yaşam hakkına sahip olduğunda bende olacağım, önceliği sana tanıyorum” diyoruz. Muhataplarımızın çoğu da, “kör olası bunun için mi çağırdın beni” diyor. Müslümanlar bunu söylüyor, başkası değil. “Kör olası, bunun için mi çağırıyorsun bizi hakka, itizale, itiraza?” diyebilen zihniyete Müslüman zihin denebilir mi? Evet, bir doğruya çağırıyoruz. “Kendine zarar verme, üçüncü şahıslara zarar verme” diyoruz. Bütün insan hakları mücadeleçileri bunu yapmıyorlar mı? Biz kaç kişiyiz?

Biz insanlıkız...

Özgürlüklerin Farkına Varmak

Özgürlüğün ne olduğu bilinmediğinde sonuç, her zaman bağımlı olmaya mahkûmiyet. Bir savaş olduğunu söylemiştik yukarıda. Evet, dünyada bir savaş var. İnsanlığa karşı açılmış ve yürütülen bir savaş var. Bu savaşın bir gayesi var, fakat ne yazık ki bu ülkenin, bu dünyanın çocukları bilgilendirilmiyor. Savaşın ne olduğu onlara anlatılmıyor. Savaş karşılıklı kılıç şakırdatmak veya bomba atmak değildir. 1838’de yazmış ya Alman savaş stratejisti Clausewitz ‘Savaş Üzerine’ adlı kitabında söylüyor: “*Savaşın nihai tek bir gayesi vardır, hasmının iradesini yok etmek.*”

İşte iradesi yok olmuş insanlara biz mağdur ve mazlum diyoruz. Bütün bağımlılardan veya bağımlıların bağımlılığıyla alakalı bir farkındalık oluşturmayanlardan, sürü, köle sürüsü olmuş insanlardan, topluluk bilincine, sorumluluğuna sahip olmamış, buna kavuşmamış insanlardan bahsediyoruz. Böyle bir savaş var ama birilerinin farkındalık yaratması ve “Arkadaş bir dakika, bu bir savaş. Bize açılmış bir savaş var, üzerimize gelen var ve bir de uyarılar var” dememiz gerekmiyor mu? Bunun farkına varan insan, insanlık erdemine, insanlık onuruna kavuşmuş sayılmıyor mu?

Akletmez misiniz?

Düşünmez misiniz?

Peki, ne zaman buraya geleceğiz biz? Ne zaman bizim irademize ipotek konulduğunun farkına varacağız? Bunun farkına varmayan zihne Müslüman zihin denir mi? Kur’an-ı Kerîm’deki ayetlerin büyük bir kısmında “Akletmez misiniz?”, “Düşünmez misiniz?” demiyor mu? Peki, Müslümanlar aklediyorlar mı? O duvar dibi nargile bağımlıları aklediyorlar mı? Cebindeki

sigaranın üzerinde “öldürür” yazan adam, katili ile beraber gezerken aklediyor mu? Ya da şans oyunları oynayan Müslümanlar aklediyorlar mı? Ya da buna göz yuman, bunu hiç konuşmayan, dillendirmeyen Müslüman aklediyor mu, söyler misiniz?

“Ülkede böyle bir yara var” diye feryat etmeyen Müslüman aklediyor olabilir mi? Akıl bu mu? Akıl susmayı mı gerektiriyor?

Peki, nerede bu Müslümanlar? Niye konuşmuyorlar? Niye bağırıyorlar? Bizim çocuklarımız bağımlı olmayacaklar mı? Kim garanti verdi? Allah, “senin çocuğun bağımlı olmayacak. Senin çocuğun keş olmayacak. Senin çocuğun köprü altında ölmeyecek” diye teminat mı verdi? Böyle bir teminatı olan var mı? Bu memleketin kanaat önderlerinden birinin kızı 17-18 yaşında uyuşturucu kullanılarak öldürülmedi mi? Peki, herkes çocuğuna sıra gelecek diye mi bekliyor?

Ne zaman ötekinin çocuğuna sahip çıkacak bu Müslümanlar? Bunlar kimin çocukları? Kapımıza yangın geldiği zaman mı ayılacağız? “Allah yapmadıklarımızdan bizi sorumlu tutacak” derken kastımız budur.

O zaman yapılacak bir şey var; bütün çocuklarımıza özgürlük ve bağımsızlığın ne olduğunu anlatmamız lazım. Özgürlük hiç paylaşılmayan bir şeydir. Hiç kimse özgürlüğünü paylaşmaz.

Hele de bir farkındalık yakalarsa, özgürlüğünü kimseyle paylaşmaz. Bu farkındalığı yakalayamazsa, bir maddeyle, bir insanla, bir siyasi otoriteyle bu özgürlüğünü paylaşır. Özgürlük paylaşıldığında insanın tasmalı bir hayvandan farkı kalmaz. Tasmalı hayvan özgürlüğünü paylaşıyor. Çünkü onun akli yok. Onda bilinç, irade yok.

İnsan olmanın ayrıcalığı nerede? İki ayak üzerinde gezdirdiğimiz başı ne zaman kullanacağız? Ne zaman Müslüman camia bunu kullanacak? Ne zaman aydınımız, bağımlılıklarla mücadelede bir devrim başlatacak?

İddiası olan insanları kastediyoruz. Bu memlekete, bu topluma nizam, intizam, düzen vermeye çalışan aydınları kastediyoruz. Bu tehlikeyi ne zaman göreceksiniz?

Bugün hiçbir siyasi parti, hiçbir tarikat ve cemaat bağımlılıklarla ilgili değil. Herkes kendi cemaati içerisindeki insanlara verdiği eğitimle yetiniyor.

Emr-İ Bil Ma'ruf, Nehy-İ Anil Münker

İman-Amel Bütünlüğü

İslam'ın “emr-i bilma'ruf, nehy-i anil münker” ilkesini nereye oturtuyor Müslümanlar? İyiliği emretmeyen insan gerçekten iyi bir Müslüman olduğunu iddia edebilir mi? Hayır, sadece teslim olmuş denir. Allah öyle söylüyor: “İman ettik demeyin, teslim olduk deyin.” diyor.

Kur'an bu ayırımı yaparken bu Müslümanlar kendilerini nerede görüyorlar? İman etmiş kısımda mı yoksa teslim olmuş kısımda mı? Amelle bütünleşmeyen iman, insanlığın felaketini göremeyen iman, iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak amelinde bulunamaz.

Müslüman Hukukçu bilinci de, iman-amel bütünlüğünü yakalamadan gerçekleşemez. Sadece herhangi bir bağımlılıkla mücadele etmeye değil, bu duyarlılığı yaşayıp bağımlılıklara karşı hukuk üretmeye çağırmalıyız. Biz, bütün bir neslimize, gelecek kuşaklara özgürlüğün ne kadar kıymetli bir şey olduğunu, bağımsızlığın ne kadar güçlü bir şey olduğunu, bağımlılığın da ne kadar büyük bir felaket olduğunu anlatmazsak, geleceğimizin karanlık olduğunu görmemiz lazım.

Ülkenin veya dünyanın içinde yaşadığı sorunu, sıkıntıyı görmeden herhangi bir bilgiyi, donanımı, bir yerden bir yere taşıyabilmemiz mümkün değildir. Sadece ulusal veya bölgesel sorunları bilmek yeterli değil. Bütün bir dünyanın sancısını içinde çekmekle farkındalık oluşur.

Neredeyse her ailede bağımlı insanlar var. Her ailede bağımlı mağdurlar var. Her ailede teknoloji bağımlıları var ve bütün zamanlarını, günlerini bilgisayar, internet v.s. başında geçiren insanlar var. Akşamları gidip iki - üç saat nargile çeken entelektüel Müslüman aydınlarımız var. Kendisine “yarım saat nargile çekmek beş paket sigara içmektir” dediğimiz zaman boş gözlerle yüzümüze bakıyor. Bir kısmı da bu ülkenin, hatta şu sosyal zeminlerin tepelerinde ki insanlar bunlar. Çok da güzel işler yapıyorlar ama. Bir yandan yapıyorlar, öbür taraftan bozuyorlar.

Bu ülkenin çocuklarına nargileyi gösteren ve sağlayan adam Allah katında, toplum katında sorumludur. Sigarayı gösteren adam sorumludur. Alkol görüntülerine izin veren sorumludur. Çocuklarına kumar makinelerinin başında, şans oyunlarının başında kupon doldurtanlar, buna izin verenler Allah ve toplum katında sorumludur.

Elbette ki herkes her alana yoğunlaşmayacak ama bunun ıstırabını, bunun sıkıntısını çekmeyen zihin nasıl Müslüman zihin olur? Bu mücadeleye katılmayan insanlar nasıl bir Müslüman zihne sahip olabilir. Sadece duymak yetmiyor, bir şeyler yapmak gerekiyor.

Bütün Senaryolarımız Mutlu Sonla Bitecek

Bakın, bu dünyanın, bu ümmetin bütün çocuklarının geleceği mutsuz sonla sonlanmaya doğru gidiyor. Peki, hangi entelektüel çıkıp da “bütün senaryolarımız mutlu sonla bitecek” diye bağıyor? Böyle bir ümit var mı? Böyle bir heyecan var mı? Peki, bu dünya insanlığı bunu hak etmiyor mu? Niye bizim geleceğimiz mutlu sonla bitmiyor veya “bitecek” diye bağıramıyoruz? Niye böyle bir enerjiyi, sinerjiyi hâlâ kendimizde bulamıyoruz? Çünkü bizim de irademize çökmüşler. Özgürlüğümüzü elimizden almışlar. Özgürlüğümüzü parsellemişler. İşte savaşın gayesi buydu ve bu savaşı sadece kendi geleceklerini düşünenler peyderpey kazanıyorlar. Dünya ve Müslümanlar da seyrediyor ve onlara karşı kendi zihinlerini tutsak hâle getiriyorlar. Sonra da bazıları emperyalizme karşı mücadele ettiklerini söylüyorlar. Hangi emperyalizm?

Emperyalizm birçoğunun beynini ur gibi sarmış. Aydın olmanın gerekleri nedir? İçinde yaşadığın toplumun sorunlarını görmek ve buna çare üretmektir. Ayrıca bunu eylemselliğe kavuşturmaktır. Yapabildiğimiz kadar tabi, gücümüzün yettiği kadar; ama gücümüzün nereye kadar yettiğini nasıl anlayacağız? Meydanlarda sınanarak anlayacağız. İnsana dokunacağız. Başka yerde bunun mihenk taşı yok. Mihenk taşı meydandır, dernektir, vakıftır, mücadele zeminleridir. Ve üretmektir, yazmaktır, çizmektir. Bakın şu Müslüman avukatlara, hâkimlere, savcılara; kaçının defteri, kitabı var? Kaçının makalesi var? Kaçı hakkı söyleyip de itiraz ediyor?

Peki, bu kader mi? Birilerinin bunları uyarması gerekmiyor mu? Uyarmanın karşılığı “kör olası, bizi bunun için mi çağırдың?” dercesine sessiz kalmak mı?

Kim söyleyecek bunları? Biz söyleyeceğiz, biz yayacağız bunları. En yakınımızdan başlayarak yayacağız. Müddessir Sûresi böyle söylemiyor mu? Müddessir Sûresi sadece Mekke'deki müşrikler karşısındaki Müslümanlara mı emir? Böyle mi düşünüyoruz? Çünkü bugünün en büyük tehlikesi bağımlı olmaktır. Daha büyük bir tehlike yok şu an için. Geleceğin en büyük tehlikesi de bağımlılıklar, köleleştirmelerdir. 500 bin uyuşturucu bağımlısı olan bir ülkeden bahsediyoruz. Evet, Türkiye'de 500 bin uyuşturucu bağımlısı var ve bunlardan sadece 3 bin civarında bağımlı tedavi edilebiliyor bir yılda. Fakat bir yılda belki 50-100 bin civarında yeni bağımlılar üüyor. Yani bağımlılık oranı neredeyse geometrik olarak artıyor.

Tek tek milletin sigaralarını söndürün veya nargilesini kafasında kırın demiyoruz. Bir bilinç oluşturmaktan bahsediyoruz. İnsan hakları mücadelesinin zeminini oluşturmaktan bahsediyoruz. Ayrıca konuştuğumuz her şeyin bir meşruiyet zemininin olduğundan bahsediyoruz. Eğer köleleştirmeye karşı mücadelenin meşru bir zemine oturduğuna inanıyorsak, bu inanç bile bizim gelecek senaryolarımızın mutlu sonla biteceğini bize müjdeliyor. İnanıyorsak mutlaka galip geleceğiz.

Adalet Mücadele Etmektir

Adalet deyince kimse mangalda kül bırakmıyor. Adalet nedir? En basit ve anlaşılır tarifıyla adalet ‘bir şeyi kendine ait olan yere koymak’tır. Şu an bu ülkenin insanlarına, hatta insanlığın bütün çocuklarına ve gençlerine karşı bir savaş varsa burada adalet, bu savaşta taraf olmaktır. Bir şeyi kendine ait yere koymak budur. Adalet mücadele etmektir.

Adalet, bu savaşta gerekli donanıma uygun bir zihin oluşturmak için kavram çalışması yapmak, bir hukuk çalışması, bir kanun çalışması yapmaktır vs. vs. Adalet işte budur. Yoksa “ben adilim”, “nasıl adilsin?”, “bana kötülük yapılıncı ben karşı çıkarım”. Adalet bu değil, bu tamamen bireysel bir tepkidir. Adalet dediğimiz fitri bir olgu. Fitri olan dışa yayılandır, içe sokulan değil. Dışa yayılana, dışarıdan görülebilene fitrilik denir. Görünendir fitri olan. “Herhangi bir şeyin doğasında, fitratında şu var” dediğinizde o görünendir, bilinendir. Bilinmeyen şeyin bunun doğasında olduğunu söyleyemeyiz. İşte adalet, o görüneni kabullenmek, ona uygun davranmak, onun gereğini yapmaktır.

Nerede Müslümanların adaleti?

Kaç kişi sokak çocuklarına sahip çıkıyor?

Kaç kişi yetimhanelere gidip o çocukların başını okşuyor?

Kaç kişi bağımlı insanları bağımlı olmaktan kurtaran bir çalışma yapıyor?

Kaç kişi kapalı alanlarda içki, sigara içildiğinde müdahale ediyor, sesini yükseltiyor?

Kaç kişiyi ilgilendiriyor bağımlılıklar?

Öyle bir hastalık olarak ilerliyor ki, bu kanser, bu ur hepimizi sarıyor. Sarmaya da devam edecek. Zamanında çoğumuzun, bu anlamda özgürlüklerinin farkında olmadığımız için kapıldığı bir hastalıktır bağımlılıklar. Fakat buna, en azından bireysel olarak dur demek, bunu toplumsallığa dönüştürmek gibi bir görevimiz var artık. Fakat bu görevi bize yaptırmayan, özgürlük anlayışımızı örseleyen, engelleyen propagandif unsurların oluşturduğu masumiyet algısı ve adaletin, sadece bir ide olduğu kabulüdür. Uluslararası şirketlerin oluşturduğu, bizden önkilerin de geleneksel anlayışa kavuştuğu masumiyet algılarıdır.

Hâlâ çevremizdeki sigara içen arkadaşlara masumiyet algısı ile yaklaşıyoruz. Onları kendimizden farklı görmüyoruz. Onları bir hasta olarak kabul etmiyoruz. Hâlbuki adam sigarayı, alkolü vs. bırakmak için hastaneye gittiğinde protokol defterine kaydı yapılıyor. O deftere “hasta” olarak kaydı yapılıyor. Oraya kim giderse gitsin orada karşısına “hasta” yazıyor. Arkadaşımızın hasta olduğunun farkına varmıyoruz veya biliyoruz ses çıkarmıyoruz. “O hastalıkla ölsün” diyoruz.

Maraş’ta anlatılır: Zihinsel özürlü bir vatandaşa “Ahmet, ölsün mü?” diyorlar. “Ölmesin.” diyor. Mehmet’i soruyorlar: “Ölsün, ölsün.” diyor. “Niye?” diyorlar. “O sigara içiyor.” diyor. Yani “zaten ölecek” demek istiyor.

Özürlü bir adam bunun farkında ama biz yakınımızdaki arkadaşların hasta olduklarını, bağımlı olduklarını ve ölüme terk edildiklerini ve bizim onları ölüme terk ettiğimizin farkında değiliz. Hâlâ onlara masumiyet atfında bulunuyoruz.

Arkadaşlarımız nargile içiyor, onlara masumiyet algısı besliyoruz. “Ne yapsın, ara sıra takılıyor, vazgeçemiyor, vazgeçiremiyoruz...”

Peki, doğrudan kendine zarar veren, sağını solunu kesmeye kalkan birine neden müdahale ediyoruz? İntihar edene neden müdahale ediyoruz? Ötenazi isteklerine müdahale ediyoruz. Ötenaziye müsaade etmeyeceksiniz, intihara müsaade etmeyeceksiniz ama bağımlı olarak ölmesine müsaade edeceksiniz.

Bunlar aynı şey ama hâlâ biz arkadaşlarımız arasında bu ayırımı yapamıyoruz. En azından onlara uyarıcı bir şey anlatmıyoruz. Arkadaşlarımıza değilse bile bütün bir topluma dönük bir mücadele vermiyoruz.

Bu neye benziyor? Ülkemizden olağan hale gelmiş olağanüstü dönemlerde, darbe süreçlerinde, kadınıyla, erkeğiyle mağdur insanlar vardı. O dönemlerin bir avuç aydını, hukukçusu, politikacısı müdahale ve mücadele ettiler. Bu bir farkındalıktı, bir insanlık onuru gereği idi. Şimdi o insanlar aynı veya benzer şeyleri yapıyorlar mı? Kaçı yapıyor? İnsanlık onuru dönemseldir. Belli dönemlere has değildir. İnsanlık onuru yaş ile de sınırlı ve belirlenmiş değildir. İnsanlık onuru son nefese kadardır. Pazara kadar değil, mezara kadardır. Dün siyasi linçlere karşı çıkan, mücadele eden aydınlarımızı, bugün bağımlılaştırmaya, köleleştirmeye karşı çıkma görevi beklemektedir.

Sigara paketinin üzerinde ‘Sigara Öldürür’ yazıyor. Hatta resimler de koydular. Buna rağmen bir toplumsal bilinç oluşmuyorsa, adam o paketi alıp içiyorsa, bu toplumsal bilinç nasıl oluş-

turulacak? Buna rağmen farkındalığı nasıl oluşturabiliriz? Onların mağdur ve mazlum olduğunu söylüyoruz. Çünkü iradeleri ipotek altına alınmış. Bunun sonucunu düşünmüyor. Bile bile kendisine zarar veriyor. “Bu beden benim, tepe tepe kullanımım” diye düşünüyor. Hayır, kullanamaz ama birileri çıkıp da “Sen bu bedeni tepe tepe kullanamazsın” itirazını ortaya koymuyorsa, akli yöntemlerle, bilimsel yöntemlerle “Sen bu bedeni tepe tepe kullanamazsın arkadaş” demiyorsa, insanlık görevi, adaleti sağlama görevi savsaklanmış demektir.

Sadece Sağlık Temelli Anlatım Yetmez

“Birçok bilimsel argüman ortaya konuldu. Buna rağmen olmuyor...”

Yukarıdan beri sadece sağlık temelli bir anlatımın yeterli olmadığını söylüyoruz. Hukukçuların da burada bir şey yapması gerekiyor. Yoksa Sağlık Bakanlığı, denetimler dışında nispeten üzerine düşeni yapıyor. Fakat bunun bir de hukuk tarafı var. Bunun bir siyasi ve hukuki sistem tarafı var. Devlet, uluslararası sistemi besleyerek, zenginleştirerek kendi siyasi, hukuki, sağlık ve eğitim sistemini küçültüp zayıflatıyor. Kendi ülkesini fakirleştiriyor. Örneğin; sigaraya verilen her 1 lira milyarlarca dolar zarar olarak bize geri dönüyor. Çünkü o 1 liralarla uluslar arası sistem besleniyor, biti öyle kanlanıyor. Herkes 1 lira veriyor ve bu şirketler devasa bir canavara dönüşüyor.

Şimdi, o 1 lirayı veren herkes bundan sorumludur. Bu bilinci anlatmamız gerekiyor. Kastettiğimiz bu. Adam kaçak sigaraya ucuz diye parayı veriyor. Kaçak sigaradan derin devlet elemanları, illegal örgütler pay alıyor. Bütün bunlara karşı mücadele ettiğini söyleyenler o verilen her 1 liranın askere giden kardeşine kurşun olarak döndüğünü bilmiyor mu, görmüyor mu? Kim söyleyecek bunu? Evet, kurşun olarak geliyor. Birilerinin artık bunu anlaması lazımdır. Birilerinin bunu bağırması lazım ama bunu bir hukuksal temele oturtarak, bunun adına “insanlığa karşı suç” diyerek bu kategoriyi çalıştırması lazım. Böyle bir bilinç oluşturmamız lazım.

Bağımlılık üreticiliğini ve vasıta olmayı insanlığa karşı suçlar kategorisine sokmamız lazım. Bunu Birleşmiş Milletlere taşımamız lazım. Belki o zaman o bilinç bu mücadeleyi anlamlı kılar. Sadece sağlık yönünden değil.

İnsanlar düşünmeyebilir ama birilerinin insanlık onurunu göstermesi lazım. Bir farkındalık ortaya koyması lazım. Bu görev, bizim açımızdan başta hukukçular olmak üzere aydınlarımızıza düşüyor.

X. BÖLÜM

TRAJİKOMİK ÖRNEKLER

1.

Ormancıların fidan dikme törenine gitmiştik. “Biz bir fidan dikme kampanyası başlattık, 500 fidan dikeceğiz, onur konuğumuz olur musunuz?” dediler. Gittik. 200 orman mühendisi aile-

leriyle, çocuklarıyla gelmiş ve tören piknik havasında geçiyor. Gördük ki, bazıları ağaç dikerken sigara içeriyor. Üstelik çocukları da yanlarında. Katılanların tamamı orman mühendisi.

Sonra, açılış saati geldi ve “açılış konuşması yapar mısınız?” dediler. Yani topu ayağımıza verdiler.

“Arkadaşlar, bu diktiğiniz fidanlar kaç yaşında?”

- 3-3,5 yaşında

“Boyları kaç santim?”

- 35 santim.

Yani 35 santime 3,5 yılda geliyor.

“Peki, bunlardan kâğıt olur mu?”

- Olmaz, kâğıt olması için daha fazla yaş gerekir.

- “Peki, bazı arkadaşlar buraya gelene kadar kaç ağaç yaktılar? Bugün, dün, evvelsi gün veya sigaraya başladıktan bu yana kaç ağaç yakarak geldiniz?”

dediğimizde hepsinin kafası yere düştü.

“Bu mu orman mühendisliği, ağaç sevgisi, orman bilinci? Siz bunun daha çok içindesiniz, daha duyarlı olmanız gerekiyor. Binlerce ağacı yakarak geliyorsunuz ve onun kefareti olarak burada 35 santimlik bir hayır işliyorsunuz. 35 santimlik fidan dikiyorsunuz”.

Bu bilinç kaymasının nedeni bu insanların bağımsız düşüncelerinin ellerinden alınmasıdır. Onların özgürlüklerini çalmışlar, düşünemez hâle getirmişler.

2.

Standımıza 25-30 yaşlarında bir adam geliyor. Elinde iki çocuk var. Sohbet ediyoruz.

“Çok seviyorsun çocuklarını değil mi?”

- Canımdan çok severim.

“Essah mı?”

- Ne demek ya, insan çocuklarını canından çok sevmez mi?

“Tabi ki, bende benimkileri öyle seviyorum. Peki, bu çocuklara süt de alıyorsun herhalde?”

- Almaz mıyım.”

“Kaç kilo süt alıyorsun?”

- Haftada 2-4 kilo alıyorum.

“Yani 5-6 lira süt parası veriyorsun haftada?”

- Tabi, tabi!

“Peki, sigaraya haftada kaç para veriyorsun?”

Adamın jetonu düşüyor.

“Asgari 35 lira veriyorsun. Çocuklarını canından çok seviyorsun değil mi?”

dediğimizde ses çıkmıyor. Bu adam çocuklarını canından çok seviyor. Onlara 4 kilo süt alıyor, kendisine 5 paket sigara alıyor. Süte verdiği paranın 3-4 mislini sigaraya veriyor. Evet, çocuklarına süt alıyor ama o sütün yanına bir muz koyamıyor. Aldığı para asgari ücretin üç beş kuruş fazlası. Görüyor musunuz bilinci? İnsanlar nasıl farkına varacaklar? Bu aymazlığın nasıl farkına varılacak? Spor Toto müdürünün söylediği sözle, bu adamın söylediği söz arasında fark var mı?

3.

Bir camide konuşma yapıyorum. Önde oturan biri kâğıda bir şeyler yazmış, önüme koydu. Tam da bitmek üzere, ezanda okunuyor. Bu verdiğim örneği o yazmış kâğıda. “Ben, köpeğime mama alırken üzerinde ‘nezle yapar’ yazısı olan mamayı almadım, düşündüm: ‘Bu köpeğimi nezle yapıyor, öbürü beni öldürüyor. Köpeğimi koruyorum ama kendimi korumuyorum.’ Köpeğin canı kadar kendi canımın değeri yok. O gün sigarayı bıraktım hocam” diye yazmış kâğıda. Bende bunu cemaate hemen sıcağı sıcağına anlattım.

Bu bilinç kayması nedir? Bu insanlar Müslüman. Niye farkına varmıyor? Milli denem eğitim farkındalık nedir bilmiyor, öğretmiyor. Bağımlılık köleliğe dönüşmüş

Bu yüzden lise ve üniversitelerde gençlere sigaranın, maddenin sağlığa zararından çok; Beyinlerinin, iradelerinin bağımsızlığını, bağımsız olması gerektiğini anlatmak gerek.

Öğretmenlere “Lütfen bu çocuklara soru sormayı öğretin. Onları eğitmeyin, öğretin, bilgi verin, donanımlı yapın. O zaten kabiliyetini geliştirmek istediği zaman siz yardım edeceksiniz ama önce bunları öğretin. Soru sormayı öğrensin. Köpeği nezle yapan bir mamayı almayan adamın kendini öldüren bir maddeyi kullanmaması gerektiğinin bir mantık kuralı olduğunu öğretin.”

Sorular – Cevaplar – Zihinsel Devrim - Değişim

Öğrencilere bu anlatılanları kim öğretecek? Öğretmen de sigara veya içki içiyor. Ona anlatmak zor ama bu toplumun aydınları var. Düşünmesi gereken aydınları var. Yazması gereken aydınları var. Bizler varız yani. Bir yandan, bir mazlumun, gerçekten - yürekten “Ah!” ettiği zaman Allah’ın kıyametini koparacağına inanan Müslümanlar; sırf o “Ah!” hürmetine bütün mazlumların kurtuluşuna vesile olursunuz ama bunu yürekten, canıgönülden yaparsanız olur. Dil ucuyla olmaz.

Sadece vaaz vererek veya ders anlatarak olmaz. Bunun mücadelesini yaparak olur. Gençlere, özgürlüklerine ilişkin sorular sordurarak olur.

Kırşehir Polis Meslek Yüksekokulu’nda okul müdürü sigara bırakma kampanyası başlatmıştı. Bizi de takviye olsun diye çağırmıştı. Konferans verdim ve döndüm. 10-15 gün sonra tekrar aradılar ve “Bir daha gelir misiniz?” dediler. “Hayrola?” dedim. “Bizden sigarayı bırakan

epeyce arkadaş oldu.” dediler. 500 öğrenci var. 240’ı sigara içiyor. 24 kişi sigarayı bırakmış. Yani %10. Gittim. Sigarayı terk eden gençlere takdir anlamında sertifikalar hazırladık.

Sordum gençlere: “Niye bıraktınız sigarayı? Sağlığınızda bir tehlike mi gördünüz veya bizim sağlık söylemlerimizden mi etkilendiniz?” dedim. Biri çıktı; “Hayır. Sigaranın zararlı olduğunu bilmeyen yok, hepimiz biliyoruz. Zaten üzerinde ‘öldürür’ yazıyor, televizyonlarda, şurada burada da söylüyor. Fakat genç olduğumuz için bize hemen dokunacağını düşünmüyorduk.” dedi. “Fakat sizin bağımsızlık ve özgürlük anlamında söylediklerinizi düşündük ve önce 5 kişi sigarayı bıraktık. Sonra öteki arkadaşlara açıldık ve 24 kişi olduk. Yakın bir zamanda da elliye buluruz.” dediler. 2 ay sonrasında 55 olmuş sigarayı terk edenler.

O zihne tesir eden şey bağımsızlık ve özgürlük söylemleri idi. Televizyonlardaki Mehmet amcanın görüntüleri yaşlıları etkiliyor. “Eyvah geliyor. Ölüm geliyor.” diyor. Fakat genç adam bundan o kadar etkilenmiyor. Hemen zaplıyor. O hâlde bizim bu insanlara bir zihinsel devrim ve dönüşüm yaşatmamız lazım.

Üniversite: Her Tür Devrim ve Değişimin Ana Rahmi

Acı bir gerçektir ki, üniversitenin ne olduğunun farkında değil. “Biz buraya geleceğiz, Üniversitede okuyacağız, hukuku bitireceğiz, avukat, hâkim savcı olacağız.” diye düşünüyorlar. Derse gir, sınava gir, mezun ol. Burada bir insanlık retoriği var mı?

Üniversite sadece diploma verirse, bu üniversite olur mu? Öncelikle üniversitenin ne olduğunu üniversite hocalarının anlatması gerekir: “Dünyadaki her türlü devrim ve değişimin ana rahmi üniversitedir..”. “Evrensel zihin, devrim ve değişim düşüncesini üniversitede alır. Bunun öncüllerini de lisede alır. Üniversiteye geldi mi 68 Kuşağı olur. İşte o zaman hayat güzel olur” demesi lazım.

68 Kuşağı olmasaydı bugün burada beni dinliyor olamazdınız. Üniversitede de ders dinliyor olamazdınız. 68 Kuşağı birçok yanlışına rağmen adam gibi adamların bize bıraktığı mirastır. Komünistiyle, solcusuyla, sağcısıyla, İslamcısıyla... Nerede şimdi? 68 Kuşağı’nın izleri var mı? O kuşağı taşıması gerekenler taşıyamadılar. Üniversiteyi üniversite olmaktan çıkardılar. Soru sorulan bir yer olmaktan çıkardılar.

O halde bu tespitleri yapmalı değil miyiz? Bu çoraklığa karşı çıkmalı değil miyiz? Her şeyin böyle ip gibi düzenli ve intizamlı olmasını mı istiyoruz? O düzen ve intizamı muhafaza etmek isteyenlerin bizi bir kalıba sokmasını mı bekleyeceğiz?

SONUÇ

"İslam, herkesi kapsayan ma'rufun bir diğer adıdır. Öyle ki kendi iyiliğini istemeyenin bile iyiliğini istemenin adıdır." (Ercüment Özkan)

Yukarıda şiar olarak benimsememiz ve eyleme dönüştürmemiz gereken güzel söz, artık özellikle Müslümanları harekete geçirmeli. Batı ve beşeri dinlerin temsilcileri seküler zihnin etkisiyle, her tür sapkınlığı ve zararlı madde bağımlılığı ile davranışsal bozuklukları

meşru görmeye, ticaretin konusu yapmaya alışmış durumdadır. İnsanlığa söyleyecek sözü olanların, insanın kendine zarar verme özgürlüğü olmadığını anlatacağı günlerin arifesindeyiz. Bu yükümlülüğün de tüm dünya insanlığının sorumluluğunu yüklenmiş Müslümanlara düştüğü çok açıktır. Yukarıda aktardığım anımda Batı’lı bir bilim adamının sigara üreticiliğini ticari özgürlüğe bağlayan yaklaşımı, bizi insanlık onurunda bir adım öne çıkaracak zihin ve eylem birliğine, bu yolda öncelikli onur kazanmaya sevk ediyor. Ma’rufta, ihsanda, infakta bizi bekleyen salih ameller, insanlık için de bir kurtuluş müjdesi olsun.

KAYNAKLAR

- Adalet Canlı Akbaş; Bağımlılıklar Kapsamında Yaşam Hakkının Dokunulmazlığı, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/alintilar/187.pdf>
- Arzu Besiri; İnsanlığa Karşı Suçlar Üzerine Bir Araştırma, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/alintilar/186.pdf>
- Arzu Besiri; “Ötanazi ve Yaşam Hakkı”, TBB Dergisi, Ocak-Şubat 2010. <http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihs/aihs.htm>
- Batuhan Duran; “Soykırım Suçunun Uluslararası Hukukta ve Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Düzenlenişi”, TC. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yüksek Lisans Tezi.
- Cengiz Başak, Uluslararası Ceza Mahkemeleri ve Uluslararası Suçlar, Turhan Kitabevi, Ankara, 2003.
- CLAUSEWITZ, Carl Von; SAVAŞ ÜZERİNE, İstanbul: May Yay , 1975.
- DEVLET DENETLEME KURULU, “Madde ve Diğer Bağımlılıklarla Mücadele Kapasitesinin Değerlendirilmesi Raporu”, 2014. <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/alintilar/370.pdf>
- Ezeli Azarkan; Nuremberg’ten La Haye’ye Uluslararası Ceza Mahkemeleri, Beta Yayımevi, 2003.
- Muharrem Balcı – Gülден Sönmez; *Temel Belgelerde İNSAN HAKLARI*, S. 263, Danışman Yayınları, 2001.
- Nevzat Tarhan – Serdar Nurmedov; Bağımlılık, Timaş yay. İst. 2011.
- Nuray Tamgüç GÖKTÜRK; Bağımlılık Ekseninde İnsanlığa Karşı Suçlara Bakış, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/alintilar/185.pdf>
- Olgun Değirmenci, “Uluslararası Ceza Mahkemelerinin Kararları Işığında Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Soykırım Suçu (T.C.K. m. 76)”, T.B.B.D., Mayıs – Haziran 2007.
- Faruk Turhan, “Yeni Türk Ceza Kanunu’na göre Uluslararası Suçların Cezalandırılması, www.ceza-bb.adalet.gov.tr
- <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>
- http://abmuzakere.bilgi.edu.tr/docs/avrupa_sosyal_sarti_metni.pdf
- <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/875.html>
- <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/644.html>
- <http://www.belgenet.com/arsiv/bm/bmsiyasihak.html>
- <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>